

Maaailman- kauppalehti

Reilun kaupan
erikoislehti jo
vuodesta 1984.

NUMERO
1/2013

Reilun kaupan kasvioppi

KEVÄÄLLÄ KUKKIVAT SITRUSPUUT

**Mahdollisuuksien tori
Lahden satamassa 28.4.**

Isöäidin simaresepti

Kännykkävientä Itä-Afrikkaan

Unelmoidaan rohkeasti

Näytteenä Maailman-kauppalehden ensimmäisten vuosien keskusteluista ja pohdinnoista on 28 vuotta sitten -palstallamme **Risto Isomäen** unelmia otsikolla 'Jos unelmasi toteutuvat elämäsi aikana – et ole esittänyt tarpeeksi suuria kysymyksiä'. Jotkut silloisen kehityskauppaliikkeen tärkeiksi katsomista asioista ovat toteutuneet, toiset eivät. Isomäen usko siihen, että Suomen kehitysapua nousisi 0,7 %:iin kansantuotteesta vuoteen 1990 mennessä, osoittautui turhan optimistiseksi ja tätä menoa tuo unelma osoittautuu pitkänkin elämän kestäväksi suureksi kysymykseksi. Osaltaan tavoitteen saavuttamista varmasti haittaa kansalaisten epäluolisuus rahan perille menosta, tai pikemminkin siitä kenelle se menee perille. Viime vuosina

tapetilla ollut kehitysapuna valtioille maksettava budjettituki on saattanut lisätä näitä epäluuloja. Ruotsin Mosambikin suurlähettiläs varmasti tiesi mistä puhui perustellessaan, miksi Ruotsi vähensi suoraa budjettitukeaan: *"Budjettituen maksavat Ruotsin kansalaiset, mukaan lukien köyhät. Siksi meidän täytyy tarkkaan seurata, miten Mosambikin valtio käyttää tukea. En ymmärrä, miksi maa, joka vastaanottaa tukea, käyttää sitä hallitsevan luokan luksuselämään ja kalliisiin autoihin."*

Kristiina Koivunen linjasi syksyllä 1985 kehityskauppojen lähtökohtaa näin: *"Emme halua sädekehää päämme ympärille lahjoittamalla rahaa hyväntekeväisyyteen, mielestämme meidän osuutemme on maksaa työstä kunnollinen palkka."*

Tämä linjaus on toiminut. Esimerkkinä voi käyttää vaikka eteläntialaista kastittomien

yhteisöä Palam Rural Centreä. Palamin tuotteita on myyty suomalaisissa kehityskaupoissa ja useissa muissa myymälöissä 80-luvulta alkaen. Tänä aikana Palam on jäsentensä omalla työllä ja tuotteidensa myynnistä saamallaan rahoilla pystynyt maksamaan jäsenilleen kohtuullista palkkaa, rakentamaan yhteisölleen ilmaisen terveydenhoidon, eläketurvan ja turvalliset pienlainat, sekä ylläpitämään omaa alakouluun ja tukemaan lapsiensa jatkokoulutusta, mikä on avannut heille tien uusiin ammatteihin. Nahkatiöläisten lapset ovat pystyneet katkomaan kastisorron kahleita, ja yhteisö on iloinen ja ylpeä lapsiensa monista kastien välisistä avioliitoista.

Samoilla linjoilla on tänä päivänä ammattiyhdistysliikkeen kehitysyhteistyöjärjestö SASKin Afrikan hankkeiden ohjelmasuun-

nittelija **Tarja Valtonen**, joka vastaa PAM – Palvelun ammattilaiset -lehdessä 12.4.2013 kysymykseen "Onko SASK saanut köyhyyttä vähennettyä" näin: *"Kyllä se on ollut rikka rokassa. Ghanassa keskimääräinen perhekoko on neljä henkeä. Kun heistä yksi saa kunnan palkan ja pääsee pois äärimmäisestä köyhyydestä, sen vaikutus voidaan kertoa neljällä. Olen vakaasti sitä mieltä, että työllä ihmisten vaurastuminen lähtee käyntiin eikä hyväntekeväisyydellä."*

Laura Hokkasen kolumnissa tässä lehdessä kerrotaan, että tutkimuksen mukaan liki puolet 15–20-vuotiaista haluaisi tehdä jotakin kehitysmaiden hyväksi, mutta ei tiedä miten voisi auttaa. Yksi tehokas ja yksinkertainen tapa on miettiä omia ja perheensä ostoksia ja valita reilun kaupan tuotteita. Lompakollaan äänestävää kuunnellaan aina.

Antti Markkanen

PS.

ANNA PALAUTETTA!

Mikä miellytti, mikä ärsytti, mikä puhutti tai mikä herätti lisää kysymyksiä tässä lehdessä?

Arvomme kaikkien toukokuun loppuun mennessä lehteä kommentoineiden kesken 50 euron lahjakortin Maailmakauppojen verkkokauppoihin. Lähetä vastauksesi osoitteeseen lehti@maailmakaupat.fi tai soita palautteesi numeroon 045 1294 336.

Edellisen numeron palautekilpailun voitti **Seija Ålander** Rovaniemeltä.

Lehti pidättää oikeuden julkaista saamia kysymyksiä, kommentteja ja palautteita seuraavassa lehdessä sekä verkkosivuillaan. Voit jättää mielipiteesi nimimerkillä, jolloin viralliset yhteystiedot jäävät vain toimituksen tietoon. Yhteystietoja ei käytetä suoramarkkinointiin.

Ruotsin Mosambikin lähettilään **Ulla Andremin** sitaatti on **Janne Rantalan** blogikirjoituksesta *Suorapuheinen ystävä* ulkoministeriön global.finland.fi sivustolla 17.7.2012.

SISÄLLYS

- 3 VISIITTI:** Asiat voisivat olla paremminkin
- 3 KUVAKULMA**
- 4 REILUN KAUPAN KASVIOPI:** Keväällä kukkivat sitruspuut
- 5 RUOKAA REILUSTI:** Sitruunainen sima sammuttaa janon
- 6 Alkuperä merkkää -kampanja** ajaa siirtokuntatuotteiden oikein merkitsemistä
- 7 Tuetko tietämättäsi siirtokuntia hedelmäostoksilla?**
- 8 Kulttuurien museo kadonneiden ja olevien aikojen äärellä**
- 10 Lahden Mahdollisuuksien tori**
- 12 Riippumatto – maalla, merellä ja kirjoissa**
- 13 Riippumattoja Väli-Amerikasta**
- 14 Missä sinun vanha kännykkäsi on?**
- 16 Reilu kauppa Kambodžassa**
- 19 MAAILMANKAUPPALEHTI 28 JA 24 VUOTTA SITTEN:**
K. Koivunen vastaa L. Kuusipalon väittämiin
Jos unelmasi toteutuvat elämäsi aikana – et ole esittänyt tarpeeksi suuria kysymyksiä!
- 20 REILUN KAUPAN TOIMIJAT**

Sitruhedelmiä viljellään nykyisin kaikkialla sub-tropiikissa ja kulutetaan valtavia määriä ympäri maailmaa. Tuotantoon liittyy kuitenkin eettisiä ongelmia, joihin reilu kauppa pyrkii vastaamaan.

4-7

Monet hyvät unet on maailman sivu nukkunut riippumattoissa. Riippumatto sopii maalle ja merelle, ja soisi useampien suomalaisten huomavan, miten mukava se on myös sisätiloissa.

12-13

Maailman-kauppalehti

NUMERO 1/2013

Reilun kaupan erikoislehti jo vuodesta 1984.

Maailmankauppalehti on reilun kaupan erikoislehti, joka on ilmestynyt vuodesta 1984. Lehden tarkoituksena on lisätä suomalaisten kansalaisten ja kuluttajien tietoisuutta kehitysmaiden arjesta, hankkimista tuotteiden tuotantoketjusta ja -olosuhteista sekä mahdollisuuksista vaikuttaa niihin erityisesti reilun kaupan järjestelmän avulla.

Lehti ilmestyy neljä kertaa vuodessa. Kaikki kirjoitukset edustavat kirjoittajien omia näkemyksiä, eivätkä välttämättä vastaa Maailmakauppojen liiton virallista kantaa. Julkaisun tuottamiseen on saatu ulkoasiainministeriön kansalaisjärjestöjen kehitysmatiedotukseen suunnattua viestintätukea.

Maailmankauppalehden vuosikerran tilausmaksu on 12 euroa. Tilaus tehdään maksamalla se tiille IBAN FI42 8000 1670 9285 07 ja kirjoittamalla viestikenttään tilaajan nimi ja osoite. Osoitteenmuutokset voi tehdä joko suoraan liiton toimistoon tai internetissä: www.maailmakaupat.fi/lehti.

JULKAISIJA
Maailmakauppojen liitto ry
Världsbutikernas förbund rf
c/o Saloranta,
Uimolantie 1–5 C 16,
40950 Muurame
p. 045 670 5645
liitto@maailmakaupat.fi
www.maailmakaupat.fi

TOIMITUSKUNTA

Päätoimittaja

Antti Markkanen
anttimark@gmail.com
p. 041 454 8912

Toimitusneuvosto

Riitta Lehtonen
Laura Hokkanen
Kati Hjerp
Emilia Pippola
Anna Rähä
Antti Markkanen

TUETTU ULKOMINISTERIÖN
KEHITYSYHTEISTYÖVAROIN

Taittaja

Heikki Sallinen / Logopolis graphic design
www.logopolis.fi

Paino Botnia Print, Kokkola
Painos 36 000 kpl
ISSN 1455 – 6987

Kannen kuva Limetin hedelmät puussa, pian valmiina poimittavaksi. Kuva Didier Gentilhomme / Reilun kaupan edistämisyhdistys ry.

Jakelu Tilaaajakulun lisäksi tämä numero jaetaan noin 33 000 talouteen osiin Päijät-Hämeen ja Kymenlaakson maaseutualueilla. Lehteä on myös saatavilla Kehityskauppa- ja Maailmakauppoista kautta maan.

Lue lehteä netissä → www.maailmakaupat.fi/lehti

VISIITTI

Asiat voisivat olla paremminkin

Nitisevä, liitoksistaan irtoillut bussi kaahaillee läpi pietarilaisen kaupunginosan ohittaen suomalaisturistien bussin. Suomalaisten kauhastelu linja-auton kuntoa kohtaan saa oppaan huulille hilpeyttä: "Niin, tuo bussi on peripietarilainen näky. Se on palvellut ikälopuksi asti Moskovassa, kunnes siitä ei ollut enää mihinkään. Ja sieltä se sitten siirrettiin Pietariin. Ja kun se täällä päättää elinkaarensa pietarilaisen mittapuun mukaan, se siirtyy Pelomorskiin tai jonnekin muualle vastaavanlaiseen kaupunkiin niin kauan kuin se jollakin lailla pihisee ja eteenpäin useimpina päivinä liikkuu. Jonkun romu on aina köyhemmille käyttökelpoinen."

Sama turistimielen ihmettely valtaa mieleni Kapkaupungin kadulla. Tilattu taksi, ruosteinen Toyota Corolla, nappaa meidät kyytiin ruokapaikan edestä. Autossa ei tosin toimi enää kuin kuljettajan ovi ja toinen takaovista. Niin ikään autossa eivät toimi ikkunat, turvavyöt tai lasinpyyhkijäkään. Bensamittari tuikkii punaisena. Mutta eteenpäin sillä pääsee. Kaikella todennäköisyydellä auto on niitä romuautoiksi luokiteltavia kulkupelejä, joista toyotacorolla-autoilijat Suomessa puhuvat pysähtyttyään huoltoasemalla ja saatuaan tauon aikana tuulilasiinsa houkuttelevan rahallisen tarjouksen autostaan. Autolla on tulevaisuus Afrikassa.

Afrikkalaisen taksin kuljettaja intoutuu rupattelemaan arjestaan. Kuin todistaakseen oman elämänsä kurjuutta hän kaivaa hotellin edessä takakontista eväspussinsa ja esittelee päivän ruoka-annostaan: maissia ja riisiä. Sen hän kykeni kotoaan erottamaan muun perheen vaatimattomasta ateristi. Auton ylläpitäminen vie rahaa. Kilpailu asiakkaita on kovaa. Länsimainen taksikettu on vallannut tilaa paikallisilta. Oveluutta tarvitaan, jos mieli saada asiakkaat. Sen varalle paikalliset ovat kehittäneet hälytysjärjestelmän: kun kutsu taksista tulee, soitetaan vellikellon näköistä kelloa, ja jonkun on ennätettävä paikalle ennen suuremman firman hienoja autoja. Oma lukunsa ovat vielä slummien ja keskustan välillä liikennöivät pakettiautotaksit, joiden omis-

KUVA JONI HOKKANEN

tajatahojen välillä kerrotaan käytävän verisiä taksisotia.

Jonkun romu on toiselle käyttökelpoinen. Tuotteen käyttöiän lisääminen on kannatettavaa, mutta samalla autojen elinkaaren jatkumo kertoo myös toisenlaisten todellisuksien tarinaa. Aina jossakin on köyhempi kansanos, joka ei koskaan nauti tuotteen kiertokulusta silloin, kun se on upouusi. Ja aina jossain päin maailmaa joku hankkii uuden automaatti-ilmastoidun menopelin, suorituskykyisemmän koneiston, kiiltelevämmillä penkeillä ja ulko-kuorella varustellun kokonaisuuden, vaikka entinenkin auto vielä toimisi. Siitä tähän tässä elämässä lopulta on kyse. Jokainen haluaa enemmän ja parempaa.

"Autetaan sitten, kun ensin meidän asiamme ovat hyvin, sitten kun oman maamme kansalaisille menee hyvin." Ajatus on ehkä käytetty fraasi kuvaamaan sitä, miksi ei ole meidän tehtävämme huolestua, huolehtia, olla reiluja kaupankävijöitä, lähettää rahaa, auttajia, asiantuntijoita ja apua kehitysmaihiin. Tai miksi maahanmuuttajia ei tarvitse kohdella omassa maassamme tasaveroisesti. Mutta se hetki, että jonain päivänä saavuttaisimme täydellisen pärjäämisen tason, joka tyydyttäisi meidän tarpeemme ja kehitystason vaatimuksemme, on absurdi. Jonkun mukaan on ikiaikaisen selviytymiskamppailun mukaista tavoitella aina korkeam-

malle. Toisen mielestä rämien bussien kaupungit ovat itse laiskuudellaan osansa ansainneet.

Täysiä katsomoja vetävä terapeutti Tommy Hellsten kertoo haastatteluissa vieroksuvansa "sitten kun" -ajattelua. Sitä, että ihminen kuvittelee olevansa onnellinen sitten kun hänellä on uusi auto, kesämökki tai jokin muu. Jos ihminen ei osaa olla tässä hetkessä onnellinen, ei hän kykene olemaan sitä missään muussakaan hetkessä. "Sitten kun" -ihminen löytää siitäkin hetkestä jonkin syyn olla onneton ja asettaa itselleen uuden "sitten kun" -tavoitteen.

Hassua kyllä, "Sitten kun -ihminen" ei tarkastele koskaan maailmaa kokonaisuuteen saakka. Hän ei mieti, miten elämme, sitten kun luonnonvarat ehtyvät kaikkien ihmisten parempien elinvaatimusten alla. *Sitten kun* köyhien kansanosien massat alkavat liikehtiä arvaamattomasti vaatien parempaa elintaso. *Sitten kun* ahneus vaatii sotien avulla yhä enemmän valtaa, asemaa ja maaplänttejä. *Sitten kun* kukaan ei enää tyydy romuun vaan haluaa palauttaa sen lähettäjälleen.

Alkuvuodesta julkaistun Suomen lasten ja nuorten säätiön teettämän tutkimuksen mukaan

suomalaisista 15–20-vuotiaista nuorista jopa puolet haluaisi lähteä vapaaehtoistyöhön kehitysmaahan tai toimia vapaaehtoisena suomalaisessa kehitysyhteistyötä tekevässä järjestössä. Lähes yhtä moni vastaaja ilmoittaa, että haluaisi tehdä jotakin kehitysmaiden hyväksi, mutta ei tiedä miten voisi auttaa. Voisiko olla niin, että heidän asenteensa säilyy, vaikka elintasovaatimukset kuin taikasauvan iskusta muuttuvat opintojen jälkeen kolmen lapsen, farmariauton ja omassa pihassa nököttävän koirankopin unelmiin? Voivatko ihmiset muuttua "Nyt kun minä" -ihmisiksi, jotka eivät tuhlaa olematonta aikaa vaan käyvät käsiksi maailmanpolttaviin kysymyksiin uhraten aikaa, ajatuksia, omaisuutta ja elintasovaatimuksiaan?

Laura Hokkanen

Kirjoittaja nauttii maisemien, paikalliskulttuurien ja ihmisten seuraamisesta julkisissa liikennevälineissä. Turistien ja varakkaamman kantaväestön suosimalla reilun 10 tunnin mittaisella "Scandinavian express" -linja-automatalla Dar es Salaamista Arushaan tarjoutuu paikallinen take away -maailma: auton kurvauksella paikallisasutusten ohi istuinpenkin viereisestä ikkunasta voi ostaa vaikkapa grillattuja maissintähtiä, kanankoipia tai pähkinäpusseja.

Lisää aiheesta:

<http://www.hs.fi/digilehti/aoutot/Romuautoista+Afrikan+t%C3%A4hdek/si/a1348197159464>
<http://autot.oikotie.fi/uutinen/romuauto-k%C3%A4yv%C3%A4t-kaupaksi-sekunneissa/22683>
http://www.nuori.fi/toiminta/kansainvalinen_toiminta/tutkimus_nuoret_ja_kehitysyhteisty

KUVAKULMA

Kuva Emilia Pippola

Perusbussi ja luksusbussi odottavat lähtöä Bukittinggin linja-autoasemalla marraskuussa 2007.

Indonesiassa Sumatran saarella busseista otetaan kaikki hyöty irti. Myös katoille lastataan tavaraa ja matkustajia, eikä liikkeelle tyypillisesti lähdetä ennen kuin bussi on tupan täynnä.

REILUN KAUPAN KASVIOPPI

”Appelsiini muodostaa noin 70 % sitrushedelmien kokonaissadosta.”

Keväällä kukkivat sitruspuut

KUVA ANDRE RADLINSKY / REILUN KAUPAN EDISTÄMISYHDISTYS RY

Menneiden vuosisatojen merikapteeneista ainakin Vasco da Gama ja James Cook syöttivät miehistölleen sitrushedelmiä, ja C-vitamiini pelasti merimiehiä keripukin kynsistä. Pisimpään nämä terveelliset ja mehukkaat hedelmät on tunnettu Kaakkois-Aasiassa. Nykyään niitä viljellään kaikkialla subtropiikissa ja kulutetaan valtavia määriä ympäri maailmaa.

Kiinassa sitrushedelmiä on käytetty jo tuhansia vuosia. Viljeltyjen sitruspuiden keskeisin alkuperä-alue onkin Etelä-Kiinan Yunnanin maakunta sekä sen lähialueet Intiassa, Burmassa ja muissa Kaakkois-Aasian maissa.

Kaikki viljelty sitruspuulajit ovat ilmeisesti kehittyneet neljästä kantamuodosta: pomelosta, sukaattisitruunasta, mandariinista ja papedoista (alasuku *Papeda*). Muut lajit ovat syntyneet erilaisista lajienvälistä risteymistä, jotka sitruspuiden suvussa ovat varsin tavallisia.

Luontaisen leviämisen sekä kaupankäynnin myötä sitrushedelmät kulkeutuivat Kaakkois-Aasiasta hiljalleen Pohjois-Afrikkaan. Eurooppaan ensimmäinen sitrushedelmä, sukaattisitruuna, saapui Aleksanteri Suuren sotaretkien mukana noin 300 vuotta ennen ajanlaskun alkua. Rooman keisarikunnan aikana (27 eaa. – 1453) sitrushedelmät levisivät ympäri Etelä-Eurooppaa lisääntyneen kaupankäynnin myötä. Koko Euroopassa ne yleistyivät vasta keskiajalla. Amerikkaan sitrushedelmät kulkeutuivat espanjalaisten löytöretkeilijöiden mukana.

Appelsiini, joka on nykyään

taloudellisesti merkittävin sitrushedelmä, saapui Eurooppaan hämmästyttävän myöhään. Vasta 1400-luvulla Välimeren maihin perustettiin appelsiiniviljelmää ja muualla Euroopassa linnojen ja kartanoiden yhteyteen appelsiinipuiden kasvatushuoneita eli orangerioita. Maailmanlaajuisesti sitrushedelmien kauppa kasvoi vasta 1800-luvulla, ja appelsiini-mehun kauppa alkoi niinkin myöhään kuin 1940.

Ikivihreiden puiden kirpeät hedelmät

Sitruspuut (*Citrus*-suku) kuuluvat ruutakasvien heimoön. Suvun

kaikki lajit ovat ikivihreitä, nahkealehtisiä puita, jotka kasvavat korkeintaan kahdeksanmetrisiksi. Lehtiruodissa on yleensä lehtimäinen siipipalle, ja ruodin ja lehtilavan yhtymäkohdassa on nivel. Kukat ovat tyypillisesti valkoisia ja hyväntuoksuisia. Hedelmä on kaikilla lajeilla perusrakenteeltaan samanlainen. Se on jakautunut moneen lohkokoon. Lohkojen sisällä on mehun täyttämiä pullistumia, jotka toimivat ilmeisesti itävien siementen vesivarastoina.

Sitruspuut kukkivat keväällä, ja pian sen jälkeen niihin alkaa ilmestyä hedelmiä. Samassa puussa onkin usein sekä kukkia että hedelmiä samanaikaisesti. Hedelmät alkavat kypsyä syksyllä tai alkutalvella lajikkeesta riippuen. Joillain lajeilla, kuten greipillä, hedelmien kypsymiseen saattaa kulua jopa yli vuosi.

Tavallisesti hedelmien kypsymässä tarkkelys hajoaa sokeiksi, happojen määrä vähenee,

hedelmät pehmenevät ja niiden väri muuttuu. Sitruspuilla kypsän hedelmän väri kehittyy ainoastaan ilmasto-oloissa, joissa on viileämpi talvikausi. Tämän vuoksi trooppisissa oloissa sitrushedelmät ovat kypsinäkin vihreitä. Toisin kuin esimerkiksi omenat ja päärynät, sitrushedelmät eivät jatka kypsymistä enää puusta poiminnan jälkeen.

Kullakin sitrushedelmällä on oma luonteenomainen makunsa, johon vaikuttavat etenkin eteeriset öljyt, hedelmähapot sekä happo- ja sokeripitoisuuden suhde. Sitrushedelmille tyypillinen kirpeä maku tulee sitruunahapposta. Hedelmien voimakkaaseen tuoksuun vaikuttavat puolestaan niiden sisältämistä yhdisteistä etenkin flavonoidit ja terpeenit. Sitrushedelmät ovat tyypillisesti mehukkaita, ja niissä on runsaasti C-vitamiinia.

Sitruspuulajien luokittelu on monimutkaista, eikä lajien tarkkaa lukumäärää tiedetä varmuudella. Selvittämistä vaikeuttaa etenkin se, että lajit risteytyvät helposti keskenään. Lisäksi pomeloa ja sukaattisitruunaa lukuun ottamatta sitruspuut pystyvät muodostamaan siemeniä myös suvuttomasti. Suvuttoman siementuoton ansiosta lajiristeymät ovat voineet säilyä muuttumattomina klooneina pitkiä aikoja. Monet sitruspuulajit, kuten appelsiini ja sitruuna, ovatkin juuri tällaisia risteymiä.

Kasvullista lisäämistä subtropiikissa

Sitrushedelmiä viljellään pääasiassa subtropiikissa. Viljelyä on jonkin verran myös tropiikissa, mutta hyvin kosteissa trooppisissa oloissa sitruspuut eivät menesty. Tarkemmat kasvupaikkavaatimukset vaihtelevat lajeittain. Tyypillisesti ne viihtyvät aurinkoisilla ja kosteilla paikoilla, hedelmällisessä maaperässä. Useimmat lajit kestävät lyhyitä ja lieviä hallajaksoja, mutta hedelmien laatu heikkenee. Parhaiten kylmää sietää mandariini; arimpia ovat puolestaan sukaattisitruuna ja limetti.

Sitruspuulajit risteytyvät helposti keskenään. Riippuen siitä, mistä siitepöly on peräisin, saattaa esimerkiksi persianlimetti muodostaa aivan greippimäisiä hedelmiä. Tämän vuoksi sitruspuita lisätään nykyisin pääasiassa kasvullisesti. Tavallisesti käytetään ns. silmuttamista, jossa halutun lajikkeen silmut ympäätään siemenestä kasvatettuun

Reilun kaupan appelsiinien poimintaa COAGROSOL-osuuskunnan viljelmällä Brasiliassa.

perusrunkoon. Perusrungoksi valitaan yleensä erilaisia ilmasto-oloja sekä kasvitauteja kestävä laji, esimerkiksi pomeranssi. Appelsiini muodostaa noin 70 % sitrushedelmien kokonaissadosta, mandariini 12 %, sitruuna ja limetti yhteensä 9 %, greippi sekä pomelo yhteensä 6 % ja muut 3 %. Appelsiinia viljellään eniten Brasiliassa, Yhdysvalloissa ja Kiinassa, mandariinia Japanissa ja Espanjassa, sitruunaa ja limettiä Argentiinassa, Turkissa ja Yhdysvalloissa, greippiä ja pomeloa puolestaan Yhdysvalloissa, Kiinassa sekä Israelissa. Kaiken kaikkiaan sitrushedelmiä viljellään yli 130 eri maassa.

Reilut sitrustuotteet

Valtaosa maailman vientiin menevistä sitrushedelmistä viljellään plantaaseilla, joilla käytetään runsaasti kausityövoimaa. Palkat ovat usein huonoja ja asuinolot vaatimattomia. Joissakin maissa, kuten Yhdysvalloissa ja Välimeren maissa, sitrusviljelmillä työskentelee myös paljon laittomia siirtolaisia, jotka eivät puuttuvien papereiden takia uskalla puolustaa oikeuksiaan.

Reilun kaupan sitrusviljelmillä työntekijät saavat vähintään lakin mukaista ja asteittain nousevaa palkkaa. Heille on taattava myös asialliset työolot, oikeus ammatilliseen järjestäytymiseen sekä sosiaali- ja eläketurva. Lisäksi Etelä-Afrikassa, jossa apartheid-politiikan jäljiltä valkoihoinen vähemmistö omistaa yhä pääosan

maista ja tiloista, Reilun kaupan järjestelmä tukee tilojen siirtymistä hiljalleen työntekijöiden haltuun.

Suomessa Reilun kaupan merkillä varustettuja appelsiineja on myyty vuodesta 2004 alkaen. Niiden lisäksi tällä hetkellä on myynnissä myös Reilun kaupan mandariineja ja greippejä. Reilun kaupan sitruunoita on välillä ollut saatavilla, mutta pienen menekin vuoksi niille ei ainakaan toistaiseksi ole maahantuojaa. Koska sitrushedelmät ovat sesonkituotteita, niiden tuontimaat vaihtelevat vuodenajan mukaan. Reilun kaupan appelsiineja tuodaan Etelä-Afrikasta, Egyptistä ja Marokosta, mandariineja Argentiinasta sekä Marokosta ja greippejä Etelä-Afrikasta.

Varsinaisten hedelmien lisäksi monien Reilun kaupan yhdistelmätuotteiden, kuten mehujen ja hillojen, valmistuksessa käytetään sitrushedelmiä. Reilun kaupan TÄHTI tuo maahan muun muassa Fair Trade Originalin appelsiini- ja trooppiset hedelmät -mehuja sekä Traidkraftin Fruit Passion -appelsiinipillimehua ja Reilun kaupan säilöttyjä greippejä. Reilun kaupan TÄHDEN maahantuomia mehua löytyy myös monien muiden Maailmankauppojen valikoimista.

Teksti ja piirros **Emilia Pippola**

Kirjallisuutta:
Rousi A. 1997: Auringonkukasta viiniköynnökseen.
Laws, B. 2012: 50 kasvia jotka muuttivat maailmaa.

Tutuimmat sitrushedelmät

Appelsiini (*Citrus × sinensis*) on ilmeisesti pomelon ja mandariinin risteymä. Appelsiinit ovat peräisin Kaakkois-Aasiasta, jossa niitä on viljelty jo tuhansia vuosia. Veriappelsiineiksi kutsutaan lajikkeita, joiden hedelmäliha on väriltään verenpunainen.

Greippi (*Citrus × paradisi*) on syntynyt luonnollisesti risteytyneestä pomelosta ja appelsiinista. Se löydettiin 1700-luvun puolivälissä Barbadoselta.

Limetti (*Citrus aurantiifolia*), jonka hedelmää kutsutaan toisinaan myös vieraskielisellä nimellä lime, on kotoisin Kaakkois-Aasiasta.

Mandariini (*Citrus reticulata*), joka tiettävästi on yksi sitruspuiden kantalajeista, on lähtöisin Kiinasta. Siitä on risteytetty paljon lajikkeita, esimerkiksi lähes siemenettömät tangeriinit, klementiinit ja satumat.

Pomelo tai pummelo (*Citrus maxima*) on kotoisin Kaakkois-Aasiasta. Sitä pidetään yhtenä sitruspuiden kantalajeista. Pomelon hedelmät ovat suurempia kuin greipit ja maultaan makeampia.

Pomeranssi (*Citrus × aurantium*) on pomelon ja mandariinin risteymä. Se on peräisin Kaakkois- ja Etelä-Aasiasta.

Sitruuna (*Citrus × limon*) on kotoisin Aasiasta, jossa sitä on Intian, Kiinan ja Burman seuduilla kasvatettu vuosituhansien ajan. Sitruuna on ilmeisesti pomeranssin ja sukaattisitruunan risteymä.

Sukaattisitruunaa (*Citrus medica*) pidetään yhtenä sitruspuiden kantalajeista. Tämä kaakkoisaasialainen laji on Euroopassa kauimmin tunnettu sitrushedelmä.

RUOKAA REILUSTI

Sitruunainen sima sammuttaa janon

Sima ei ole pelkkä vappujuoma. Se virkistää myös helteisenä kesäpäivänä, ja talvella sima sopii vaikkapa saunan jälkeen nautittavaksi.

Siman historia ulottuu kauas. Sen kaltaista hunajajuomaa tehtiin antiikin Kreetalla jo ennen viinin keksimistä. Inkat ja atsteekit käyttivät simaa sekä juhlatilaisuuksissa että uskonnollisena juomana. Skandinavian viikingeille sima oli puolestaan taistelutahtoa antavana voimajuomaa.

Perinteinen sima valmistetaan hunajasta ja vedestä ja käytetään leivinhiihalla. Sima tunnetaan monissa kulttuureissa hunajaviininä. Suomalaista vähäalkoholista simaa ei kuitenkaan tavallisesti valmisteta hunajasta, vaan siihen käytetään sitruunaa ja sokeria, josta osa on fariinisokeria tai siirappia. Aluksi sima oli Suomessa lähinnä kartanoiden väen herkkua, mutta raaka-aineiden

halvennuttua tavallisen kansan kukkarolle sopiviksi alettiin se yhdistää työväenjuhlaan.

Lapsuudessani äiti teki mökillä simaa pitkin kesää. Isoäitini resepti on hänen kauttaan päätynyt myös minulle. Joskus vain keksin korvata sokerin täysruokosokerilla ja huomaisin, että lopputulos on vähintäänkin yhtä herkullinen.

Aino-mummon reilu sima

Simaan:
4 litraa vettä
6 dl reilun kaupan täysruokosokeria, esim. mascobadoa
2 isoaa tai 3 pientä sitruunaa, Reiluja tai luomuja, jos niitä suinkin on saatavilla
0,5 tl hiivaa
Pulloihin:
rusinoita
sokeria

Valmistusohje:

Pese sitruunat kuumalla vedellä, ja kuori niistä perunankuorimaiveitsellä keltainen kuori. Kuori pinnalta valkoinen osa pois ja viipaloi sitruunat. Laita keltainen kuori ja sokeri viiden litran vetoiseen astiaan.

Kiehauta kaksi litraa vettä ja kaada se kuorten ja sokerin päälle. Anna olla hetken aikaa, ja voit myös vähän sekoitella. Kun sokeri on liennut, lisää astiaan kaksi litraa kylmää vettä sekä sitruunaviipaaleet. Anna tarvittaessa vielä jäähtyä, kunnes juoma on kädenlämpöistä. Ota tilkka juomaa erilleen ja liuota hiiva siihen. Sekoita sitten ”hiivaliemi” koko satsiin.

Peitä astia ja anna siman käydä vuorokausi huoneenlämmössä. Siivilöi sen jälkeen sima ja pullota. Pane jokaiseen pulloon muutama rusina ja 1 tl sokeria. Sulje pullot ja säilytä niitä kylmässä.

Sima on valmista juotavaksi 3–5 vuorokauden kuluttua ja parhaimmillaan noin viikon kuluttua. Rusinoiden nousu pintaan on yleensä merkki siitä, että sima alkaa olla valmista. Kannattaa kuitenkin varmistaa maistamalla. Raaka sima maistuu hieman kitkerältä; valmis sima on hapokasta, mutta makeaa.

Sima, joka tehdään pelkästään täysruokosokerista, on melko tummaa. Jos haluat vaaleampaa simaa, voit korvata osan sokerista vaaleammalla sokerilla.

Teksti ja kuvat **Emilia Pippola**
Resepti **Aino** ja **Maija-Liisa Seppä** ja **Emilia Pippola**

KUVA EAPPI

Kastelujärjestelmä Palestiinan Länsirannalla Jordanjoen laaksossa sijaitsevassa Israelin siirtokunnassa. Valtaosa laakson hedelmällisistä maista ja runsaista vesivaroista on Israelin hallinnassa.

KUVA HEIKKI SALINEN

Alkuperä merkkää -kampanja ajaa siirtokunta-tuotteiden oikein merkitsemistä

Israelin siirtokunnista tulevien tuotteiden alkuperämerkintöjen muuttamista vaativa kampanja on onnistunut muuttamaan kauppaketjujen merkitsemiskäytäntöjä.

Kirkon Ulkomaanavun Finnwatchilta tilaama tutkimus paljasti viime vuonna yli 30 suomalaisella yrityksellä olevan yhteyksiä Israelin laittomiin siirtokuntiin. Finnwatchin tuore seurantatutkimus osoittaa, että vuodessa on saatu aikaan monia edistysaskeleita. Suurin muutos on S-ryhmän sekä Ruokakeskon päätökset merkintöjen suhteen: S-ryhmä on ryhtynyt merkitsemään laittomista siirtokunnista tulevat tuotteet Israelin sijaan merkinnällä ”miehitetyt palestiinalaisalueet”. Ruokakesko puolestaan ei hyväksy enää ollenkaan miehitetyltä alueelta tulevia hedelmiä ja vihanneksia valikoimiinsa.

Tavoitteena merkintä ”siirtokunta/palestiinalaisalue”

Ekumeeniseen kumppanuusohjelma EAPPIin kuuluva Alkuperä merkkää -kampanja lanseerattiin viime vuoden toukokuussa. Kampanjan päämääränä on saada Israelin laittomista siirtokunnista tuleviin tuotteisiin merkintä ”siirtokunta/palestiinalaisalue” Israelin sijaan. Keskeistä on se, ettei pakkausmerkinnöillä tai niiden puuttumisella johdeta kuluttajaa harhaan. Kirkon Ulkomaanavun vaikuttamistyön johtajan **Aaro Rytkösen** mukaan kampanja pohjautuu yhteistyöhön palestiinalaisalueilla, joissa vapaaehtoiset tarkkailevat päivittäisiä ihmisoikeusloukkauksia. Ohjelma pyrkii turvaamaan ihmisoikeuksien toteutumisen sekä vähentämään alueella tapahtuvaa väkivaltaa.

– Tältä pohjalta mietittiin, mitä voitaisiin tehdä ja mitä vaikutuskanavia Suomessa voitaisiin käyttää, kertoo Rytkönen. Alkuperä merkkää -kampan-

ja ei kuitenkaan pyri tai kehota boikotoimaan Israelia ja Israelissa tuotettuja hyödykkeitä. Sen sijaan se pyytää kuluttajia vaatimaan aktiivisesti tietoa sekä kertomaan viranomaisille huolensa tuotteiden alkuperästä. Näin on myös tapahtunut: noin 350 aktiivista kansalaista on allekirjoittanut kampanjan nettivetoomuksen. Lisäksi vetoomuskortteja on lähetetty runsaasti.

Näitä Israelin miehittämiä alueita on Länsirannalla, Itä-Jerusalemmissä sekä Golanin kukkuloilla kansainvälisen lain vastaisesti. Gazasta Israel vetäytyi vuonna 2005. Vuoden 1967 jälkeen siirtokuntia on rakennettu yli 150, minkä lisäksi alueella on noin sata niin kutsuttua etuvartiota. Israelilaisväestöä laittomissa siirtokunnissa on yli puoli miljoonaa asukasta.

Kansainvälisen oikeuden näkökulmasta Israelin siirtokunnat ovat laittomia, ja kansainvälinen yhteisö on tuominut ne rauhan esteenä. Ongelmana ovat siirtokunnissa tapahtuvat ihmisoikeusloukkaukset sekä luonnonvarojen hyväksikäyttö. Israelin miehittämillä Länsirannalla siirtokuntien hallinnassa on yli 42 % Länsirannan maasta sekä suuri osa sen vesi- ja luonnonvaroista.

Miksi alkuperä merkkää?

Siirtokunniksi kutsutaan asutusta ja asuinalueita, joita Israel on miehittämiin alueille rakentanut.

Valmistuspaikka: Mitzphe Shalem. Mitzphe Shalem on Israelin laitton siirtokunta, jossa Ahavan tehdas sijaitsee.

Suomen kanta noudattaa kansainvälistä linjaa. Kuitenkin monilla suomalaisilla yrityksillä on yhteyksiä Israelin laittomiin siirtokuntiin, ja ne tukevat siten siirtokuntia taloudellisesti. Myös osaan siirtokunnista Suomeen tuotavista tuotteista merkitään harhaanjohtavasti alkuperämaaksi Israel. Kuluttajat tukevat siten tietämättään siirtokuntia sekä alueella tapahtuvia ihmisoikeusloukkauksia.

– Miehitetyillä alueilla olevat yritykset käyttävät tilannetta hyväkseen, sillä israelilaiset tuotteet saavat paremman tullikohtelun, toteaa Rytönen.

Israel myös tukee siirtokunnissa toimivia yrityksiä verohelpoituksin sekä muiden kannustimien avulla. Yritykset maksavat paikallisveronsa siirtokuntiin, joissa sitä käytetään siirtokuntien kasvun ja kehittämisen tukemiseen. Alueella asuvat palestiinalaiset eivät kuitenkaan hyödy siirtokuntien kasvusta ja hyvinvoinnista, vaan kohtaavat päivittäin rajoituksia sekä väkivaltaa.

Kampanja jatkuu Suomessa

Vaikka Kirkon Ulkomaanavun ja Finnwatchin toimet ovat jo saaneet muutoksia aikaan, vaikuttamistyö jatkuu yhä. Finnwatchin seurantatutkimuksesta käy ilmi, että osa tutkituista yrityksistä ei reagoinut selvitykseen laisinkaan. Esimerkiksi Alkossa kaupataan yhä siirtokunta-alueilta tulevia viinejä virheellisillä alkuperämerkinnöillä. Myöskin SodaStream jatkaa toimintaansa Israelin miehittämällä aluilla, mutta tuotteita ei yrityksen mukaan tuoda miehitehtyyn alueen tehtaalta Pohjoismaihin. Myös muita yhteyksiä Israelin laittomiin siirtokuntiin löytyy. Vaikuttamistyön johtaja Aaro Ryt-

könen toivookin vielä tarkempaa syyniä tuotteiden merkitsemiseksi sekä selkeämpää ohjeistusta Suomen valtiolta.

...sekä ympäri Eurooppaa

EAPPI ei ole kampanjassaan yksin. Kirkon Ulkomaanavun sisarjärjestöt ympäri Eurooppaa ovat saman asian takana, ja myös monet muut järjestöt kampanjoivat sekä selkeiden merkintöjen saamiseksi että alueen rauhan puolesta. Esimerkiksi helmikuussa yli 40 maassa protestoitiiin palestiinalaisten maanviljelijöiden puolesta.

Myös kauppaketjut ovat ottaneet kantaa asiaan. Esimerkiksi isobritannialainen Co-operative Group teki viime vuoden huh-tikuussa päätöksen lopettaa kaupankäynti kokonaan yritysten kanssa, joilla on yhteyksiä laittomiin siirtokuntiin. Lisäksi Iso-Britanniasta, Tanskasta sekä Hollannista löytyy kansallinen ohje siirtokunnista tulevien tuotteiden merkitsemiseksi.

Muutosta tuotemerkintöihin haetaan kuitenkin EU-tasolta asti. Viime keväänä EU:n ulkoministerit lupasivat lausunnossaan ottaa siirtokuntatuotteisiin tiukemman linjan. Finnwatchin seurantaselvityksen mukaan Suomessa odotellaan EU:n päätöstä. Jos sellaista ei synny, arvioidaan kansallisen ohjeen tarpeellisuus uudelleen.

Teksti **Katariina Vihersalo**

Kirjoittaja on tutustunut aiheeseen ja muihin yritysvastuukeskusteluun liittyviin teemoihin harjoittelussa Finnwatch ry:ssä.

Lisää aiheesta:

Finnwatch: Kielletyt hedelmät – Suomessa toimivien yritysten yhteydet Israelin laittomiin siirtokuntiin sekä aiheeseen liittyvä seurantatutkimus.
Kirkon Ulkomaanapu: Alkuperä merkkää. Trading away peace. How Europe helps sustain illegal Israeli settlements.
Emilia Pippola: Kun oliivinviljelystä tuli vaikeaa. Maailmankauppalehti 4/2012.

KUVA EMILIA PIPPOLA

Tuethko tietämättäsi siirtokuntia hedelmäostoksilla?

Suomeen ei tiettävästi tuoda sitrushedelmiä Israelin laittomista siirtokunnista. Sitrushedelmien tuotantoon kuitenkin kiteytyvät alueen taloudelliset sekä sosiaaliset ongelmat ja hedelmien alkuperän hämärtäminen.

Israel on tunnettu hedelmien tuotannostaan, erityisesti Jaffa-brändin kautta. Israelilaisiin tuotteisiin liittyy kuitenkin pieni pulma. Osa israelilaisiksi merkityistä hedelmistä ja vihanneksista voi olla peräisin Israelin laittomista siirtokunnista.

Who Profits -projektin mukaan yhteensä 68 siirtokunnassa viljellään maataloustuotteita kuten sitrushedelmiä ja kasviksia, joita myydään eteenpäin Israelin valtion alueella tuotettuina. Tuotteiden alkuperäksi on siis merkitty Israel siirtokunnan sijaan. Tämä on ongelmallista, sillä EU ja YK ovat tuominneet Israelin siirtokunnat kansainvälisen lain vastaisena. Kansainvälisen kaupan kautta EU kuitenkin tukee siirtokuntia ja niiden laajentumista. Kauppa vahvistaa siirtokuntien taloutta ja siten ylläpitää osaltaan siirtokuntien olemassaoloa ja ihmisoikeusloukkauksia.

Trading away peace -raportin mukaan EU-maihin tuodaan Israelin siirtokunnista 230 miljoonaa euron arvosta siirtokuntatuotteita. Luku on 15-kertainen verrattuna Palestiinaan. Erityisen vaikea tilanne on selvityksen mukaan Jordanlaaksossa, jonka siirtokuntien maataloustuotannon vuosittainen arvo on noin 100 miljoonaa euroa. Jordanlaakso on Länsirannan tuottavin maatalousalue ilmastonsa ja vesivarojensa vuoksi. Alueelta saadaan erityisesti vientiin suuret sadot. Esimerkiksi noin 70 % Jordanlaakson siirtokunnissa viljellyistä

greipeistä päätyy vientiin. Luku vastaa noin puolta kaikesta Israelin greippivientiä.

Siirtokuntien kaupan todellista arvoa on vaikea arvioida, sillä tuotteita merkitään virheellisesti ja niiden alkuperä pyritään tietoisesti hämärtämään. Syynä tähän on se, että Israelin ja EU:n kauppasopimuksen mukaan israelilaiset tuotteet saavat erilaisen tullikohtelun kuin siirtokunta-alueilta tulevat tuotteet. EU-maat luottavat israelilaisiin maahan-tuojiin alkuperämerkintöjen suhteen, vaikka on vaikeaa vahvistaa missä yksittäinen appelsiini tai greippi on tarkalleen kasvanut.

Jaffa-brändin takana epäilyttävä yritys

Yksi kyseenalainen yritys on Mehadrin, joka on Israelin suurin hedelmien ja kasvien kasvattaja sekä maastaviejä israelilaisen Agrexcon mentyä konkurssiin. Mehadrin hallitsee noin 70 % alan markkinoista. Suurin osa Mehadrinin tuotteista tulee sen omilta viljelyksiltä, jotka kattavat yhteensä yli 8 500 hehtaaria. Yrityksen verkkosivujen mukaan muutama sen kymmenistä hedelmätarhoista sijaitsee miehityillä palestiinalaisalueilla.

Mehadrinin viljelijät tuottavat yritykselle vuosittain 110 000 tonnia sitrushedelmiä sekä noin 70 000 tonnia muita hedelmiä ja kasviksia. Yritys on lisäksi Jaffa-brändin johtava toimittaja: brändin sitrushedelmät muodos-

tavat yli 65 % kaikesta Mehadrinin myynnistä.

Monet kansalaisjärjestöt ovat arvostelleet Mehadrinin toimintaa. Corporate Watch -järjestön mukaan Beqa'otin siirtokunnasta löytyi vuonna 2010 Mehadrinin pakkausasema, jossa Mehadrinin greipit ja taatelit pakattiin *Made in Israel* -merkinnöillä. Aseman palestiinalaisten työntekijöiden mukaan Mehadrinilla on myös yksinoikeus siirtokunnassa viljeltäviin tuotteisiin. Yritystä on lisäksi syytetty palestiinalaisten viljelijöiden maan ja vesivarojen varastamisesta sekä palestiinalaisten työntekijöiden hyväksikäytöstä. Helmikuussa 40 eri maassa osoitettiin mieltä Mehadrinin kanssa yhteistyötä tekeviä eurooppalaisia kauppaketjuja vastaan.

Mehadrinin siirtokunnissa kasvattamia tuotteita ei tuoda Suomeen Finnwatchin vuonna 2012 tekemän selvityksen mukaan. Mehadrinin mukaan kaikki sen Suomeen tuomat tuotteet on viljelty Israelin valtion alueella. Yritys kuitenkin vie siirtokunnissa viljeltyjä tuotteita muun muassa muihin Pohjoismaihin.

Finnwatchin Suomessa tekemässä kauppakartoituksessa löydettiin myös Arava Export Growers -yhtiön sekä Edom -yhtiön tuotteita viime vuonna. Molemmilla yhtiöillä on selvityksen järjestölähteiden mukaan tuotantoa siirtokunnissa. Sitrushedelmiä ei Suomeen kuitenkaan Finnwatchin tietojen mukaan tuoda siirtokunnista.

Israel – Jaffa-appelsiinien maa

Vaikka Jaffa-brändi yhdistyy Israeliin hyvin vahvasti, YK:n elintarvike- ja maatalousjärjestö FAO:n mukaan Israel jää kauaksi Espanjasta sekä monesta muusta sitrushedelmän tuottajamaasta.

Israelin käymä kansainvälinen kauppa on kuitenkin huomionarvoista. Arvioiden mukaan 66 % Israelin valtion alueen hedelmien ja vihannesten viennistä on suunnattu EU-maihin. Sama prosenttiluku pätee luultavasti myös siirtokuntien hedelmä- ja vihannestuotteiden vientiin.

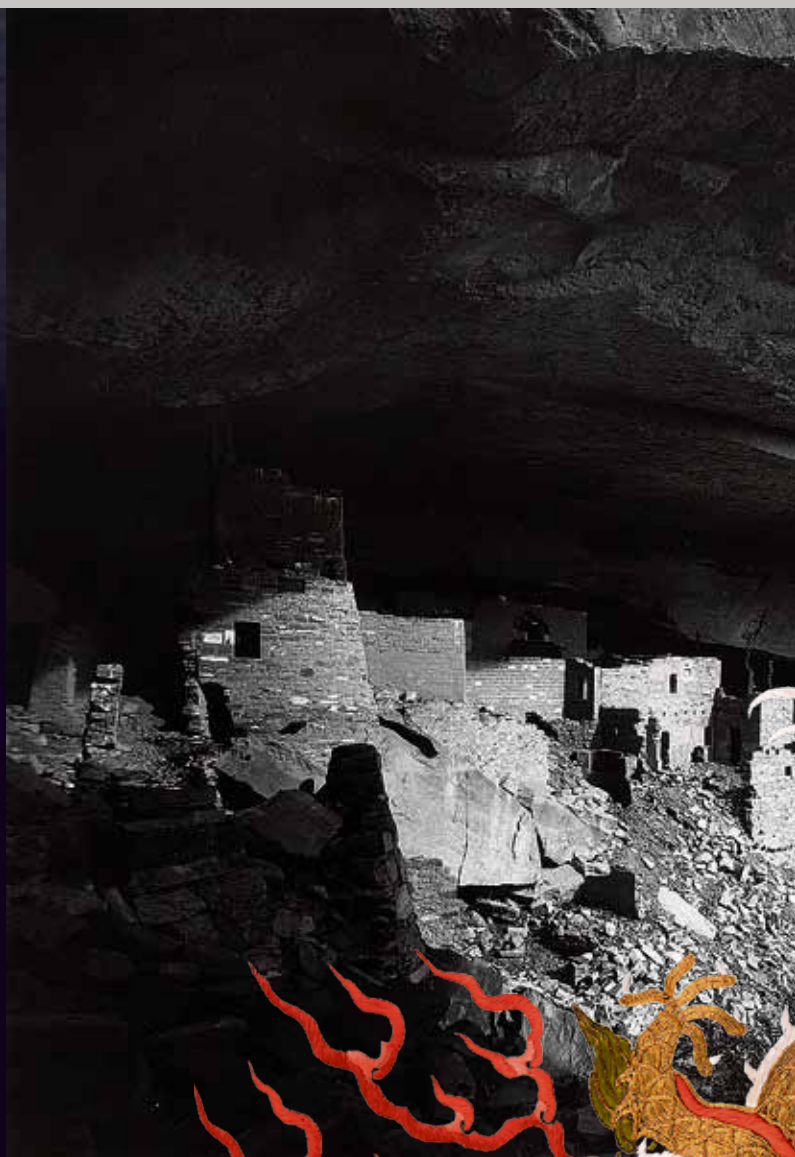
EU onkin yksi Israelin suurimpia kauppakumppaneita, 20 % Israelin vientituotteista päätyy EU-maihin. Vuonna 2011 EU toi Israelista tuotteita 12,6 miljardin euron arvosta. Euroopassa myytävistä israelilaisista tuotteista yleisimpiä ovat sitrushedelmät sekä muut hedelmät ja kasvikset. Muita tuontituotteita ovat maataloustuotteet sekä kosmetiikka, hiilihapotuslaitteet, muovit, tekstiilituotteet sekä lelut.

KUVA EMILIA PIPPOLA

Ihmiskasvojen katkelma, savi, stukko. Gandharan kuvanveistokoulukunnan myöhäinen tyyli 500–600 jaa. Khotan, Itä-Turkestan. C. G. Mannerheim 1906–1908. Kuva Matti Huuhka 1999.

Cliff Palace -luola Mesa Verde -vuorella Coloradossa Yhdysvalloissa, jossa Gustaf Nordenskiöld tutki anasazi-intiaanien muinaisia asuinpaikkoja 1891. Kuva Gustaf Nordenskiöld 1891.

Kadonneiden ja olevien aikojen äärellä

Kulttuurien museossa kävijä kohtaa globaalit juurensa ja nykyisyytensä

Kulttuurien museossa kävijästä tulee maailmanmatkaaja historian matkalaisen jäljille silti unohtamatta, että matka jatkuu yhä: museokävijä muokkaa tulevaa maailmanhistoriaa ymmärryksensä, valintojensa ja arvostustensa mukaan. Maailman kulttuurin perillisinä saamme museossa eteemme ihmisen kekseliäisyyden ja luovuuden, mutta myös tarinat, jotka olisivat voineet mennä toisinkin.

Museo ravistelee ajatuksia ja uskomuksia

Stereotyyppinen käsitys museoista tuo monelle mieleen rakennuksen, johon on sijoitettu juuri ne samat vääntänyt, ka- lastusverkot ja leipätiinit kuin puolen tunnin ajomatkan päässä olleessa edellisessäkin museossa. Viereen asetettu A4-tuloste ei juuri puhalla esineisiin eloa tai tuo silmien eteen kadonnutta

kulttuuria ja aikaa. Todellisuudessa valtaosa nykyaikaisista museoista esittelee pölyttyneiden esineiden sijaan uudenlaisen maailmankuvan, joka on välttämätöntä nähdä ymmärtääkseen laajemmin maailmankaikkeutta, omaa kulttuuriperintöä ja eri kansojen tapoja hahmottaa maailmaa. Museot ovat ammattilaisten ja asiantuntijoiden käsikirjoittamia seikkailuja maailmanhistoriaan, todellisuuskäsityk-

siin, ihmisyyteen, ympäristöön ja aikaan. Parhaimmillaan museo jättää kokijan mieleen pysyvän jäljen, ymmärryksen, oivalluksen tai elämyksen. Esineiden varastoimisesta muuttuikin maailmaksi, jossa esineet alkavat elää, tarinat synnyttää mielikuvia ja ymmärrys laajentua.

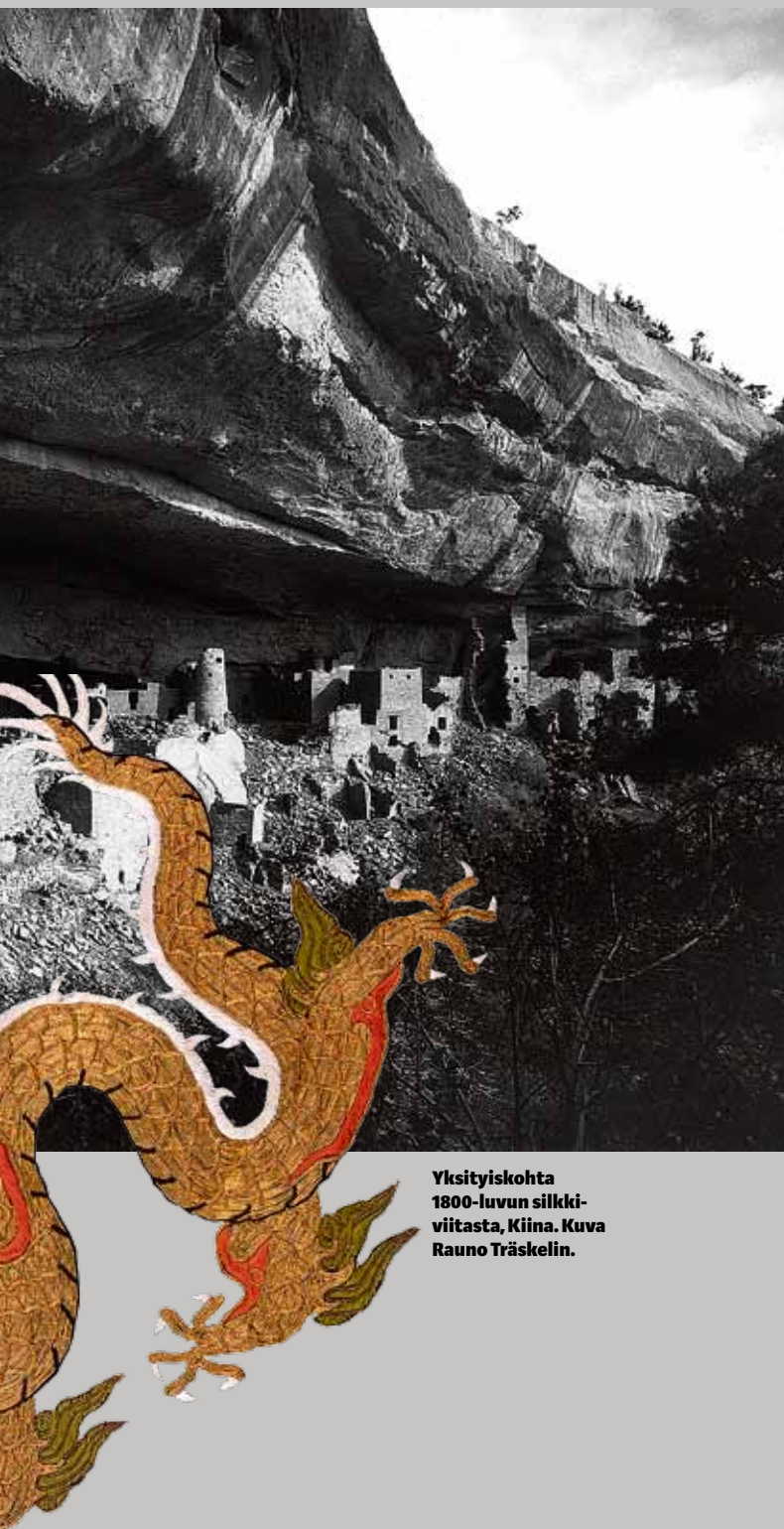
Suomessa on yli tuhat museota, ja niistä noin 160 on päätoimisesti hoidettua. Suomen perustuslaissa todetaan, että

vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille. Tämän vastuun lisäksi jokaisella ihmisellä tulee olla oikeus nauttia yhteisestä kulttuuriperinnöstämme sukupuolesta, iästä, asuinpaikasta tai varallisuudesta riippumatta. Ei ole silti lainkaan selvää, miten perustuslain oikeutta toteutetaan ja millainen rahallinen panostus nähdään riittäväksi kulttuuriperinnön säilyttämiseksi ja uusien sukupolvien sivistämiseksi. Vuoden 2012 Museoviraston talousarviosta leikattiin 3 miljoonaa ja museoiden valtionosuuksista 5 miljoonaa euroa. Monet kulttuurihistoriallisesti, kulttuurisesti ja kasvatuksellisesti merkittävät

kohteet kokivat säästöjen edessä leikkauksia, sulkemisia, supistuksia ja muutoksia. Yksi muutoksen kohteeksi joutunut museo on Kulttuurien museo.

Kulttuurien museo nykyisellään jää pian aikalaishistoriaan

Kulttuurien museo Helsingin ydinkeskustassa on yksi niistä suomalaisista museoista, joissa soisi jokaisen joskus vierailevan. Kiirettä tosin alkaa pitää, jos mieli museon kokonaisuudessaan nähdä, sillä nykyiset näyttelyt Tennispalatsissa suljetaan Museoviraston säästösyistä 19.5.2013. Toki monenlaisia tulevaisuuden suunnitelmia on

**Yksityiskohta
1800-luvun silkki-
viitasta, Kiina. Kuva
Rauno Träskelin.**

olemassa uusien näyttelyiden sijoittumiselle muualle: kokoelmia nähdään muissa museoissa, ja keväällä 2014 avautuu näyttely maailman uskonnoista Kansallismuseon tiloissa. Nykyiseen verrattuna näyttelytoiminta tulee kuitenkin olemaan vaatimatonta. Lähivuosien tavoitteena onkin saada pysyvä näyttelytila Kansallismuseon tontilla sijaitsevasta, nyt Konservointilaitoksen käytössä olevasta talosta, jonne tulisi Kulttuurien museon uusi perusnäyttely.

Vaatimattomuudessa menetetään paljon. Kulttuurien museon erityisyys on sen tavassa rakentaa esineiden ja tarinoiden sekä menneisyyden ja nykyisyyden kohtaamisen kokonaisuutta. Erityisesti perusnäyttely *Kaukaa haettua* esittelee kulttuurien kohtaamista, käsitöiden tarinoita, tavaroiden kulkeutumista uusiin ympäristöihin ja sitä kautta

ihmismielen ikuisia unelmia paremmasta elämästä, esineen mystisoinnista ja myös perusteluista toimia maailmalla oman kulttuurinsa etuoikeuksien edistämiseksi. Se kertoo ihmisten uteliaisuudesta vieraita kulttuureja, rikkauksia, vaikutteita ja kansoja kohtaan. Museon esineistö ja tarinat koskettavat 1700-luvulta lähtien suomalaisten tutkimusmatkailijoiden, tiedemiesten, lähetyssaarnaajien, merenkävijöiden, taiteenkerääjien, seikkailijoiden ja myöhemmin kehitysysteistyöntekijöiden tuomia esineitä Suomeen. Perusnäyttely kertoo ihmisen suhtautumisesta uuteen ja vieraaseen, matkustamisen kautta saavutetuista paikoista ja kulttuureista, kaupankäynnistä ja eri aikakausien aatevirtauksista. Monella tavalla museo antaa myös ajatuksia siitä, mitä globalisaatio on ollut jo paljon ennen käsitteen nousua

joka kanavan hokemaksi.

Museon näyttelytoiminta avaa näkökulmia sekä menneeseen että nykymaailman tapahtumiin ja ihmisten elämäntapoihin eri puolilla maailmaa. Näyttelyiden tavoitteena on tarjota vaihtoehtoisia tapoja tarkastella maailman ilmiöitä ja myös muistuttaa pienten, katoavien tai alistettujen kansojen ja ryhmien olemassaolosta ja arkisesta elämänsämaailmasta. Upeat kiiltelevät kankaat, puiset naamiot, korut, saviruukut, käsityöläisyyden mestarinäytteet, taikakalut ja arkiset käyttöesineet tuovat esille maailman loistokkuutta, eksotiikkaa ja ihmisen luovuutta. Tarinallisuus paikantaa niihin samaan aikaan myös ihmisen julmuutta, pienten kansojen kokemaa epäoikeudenmukaisuutta ja vallanhimon historiaa. Toki tarina on kaikille tuttu historiankirjojen, tutkimusten, dokumenttien ja fiktiivistenkin

elämästuotteiden kautta. Museon merkitys on sen tavassa tuoda eteemme helposti ja vaivattomasti käsin kosketeltavaa, todellista, elettyä, ollutta ja silminnähtävää. Kulttuurien museo jatkaa myös oivaltavasti tarinoiden ja kaupankäynnin historiaa pitämällä museokaupan valikoimassa reilun kaupan käsitöitä Aasian, Afrikan ja Latinalaisen Amerikan maista.

Museo säilyttää kulttuurin testamenttia

Unescon kulttuurista moninaisuutta käsittelevä artikla on antanut ihmisille tehtävän vaalia kulttuuria kaikessa sen moninaisuudessaan: "ihmisarvo vaatii kulttuurin levittämistä ja ihmiskunnan kasvattamista oikeudenmukaisuuteen, vapauteen ja rauhaan, mikä pyhä velvollisuus kaikkien kansojen on täytettävä toisiaan auttaen".

Miksi vierailla museossa? Me unohdamme helposti menneisyytemme. Ja silloin unohdamme ihmisyyden historiasta monia oleellisia seikkoja, mistä pitäisi ottaa oppia. Museoita tarvitaan moneen, mutta yksi keskeisimmistä arvoista on niiden tavassa muistuttaa meille syitä säilyttää asioita, syitä muistaa historiaa ja syitä ymmärtää monimuotoisen maailman merkitystä. Juuri näiden syiden takia kannattaa kiirehtiä Kulttuurien museoon.

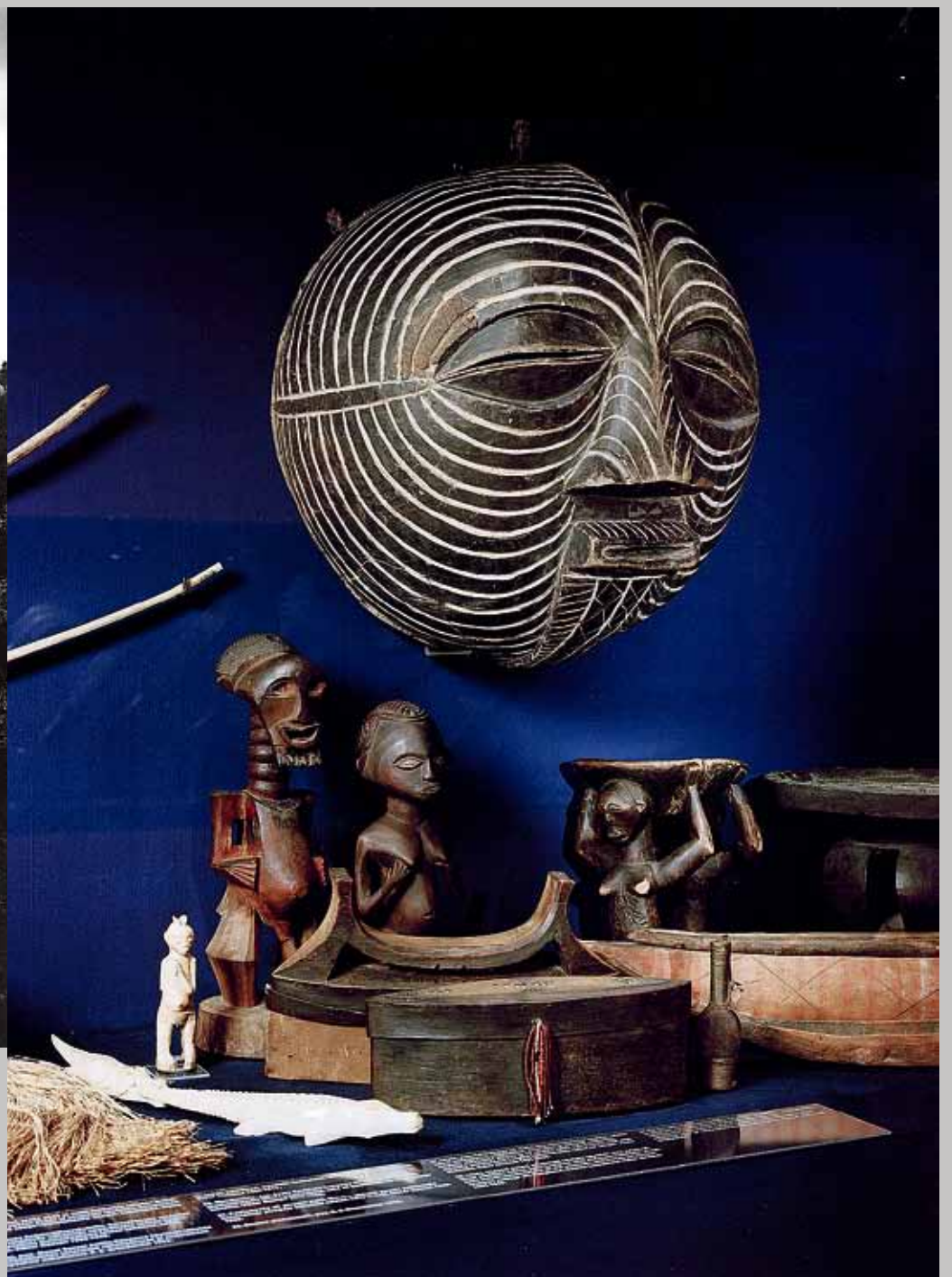
Laura Hokkanen

Kuvat Kulttuurien museon *Kaukaa haettua* -näyttelyn kokoelma

Kulttuurien museo

Tennispalatsi 2. krs
Eteläinen Rautatiekatu 8, Helsinki
Avoinna 19.5.2013 saakka.
Avoinna ti-su 11-18, ma suljettu.
Vapaa pääsy. Suomenkieliset yleisöopastukset lauantaisin klo 15.

Virtuaalinen tutustuminen *Kaukaa haettua* -näyttelyyn 14 suomalaisen maailmanmatkaajan mukana:
<http://www.kaukaahaettua.fi/>

**Kongo-osion esineistöä, mm. siirtymäriiteissä käytetty puunaamio.
Kuva Matti Huuhka 2004.**

Mahdollisuuksien tori ja s

Kansantanssiryhmä Seppele koostuu pääosin inkeriläisistä paluumuuttajista.

Lahden satamassa järjestettävään Mahdollisuuksien toriin liittyy tänä vuonna erityispiirre, joka ei ihan äkkiä toistu. Torin aukiolo-aikaa on aikaistettu totutusta, jotta yleisö ja järjestäjät ehtivät siirtyä osaksi Suomen sisällissota-aiheista suurperformanssia.

Lahden Mahdollisuuksien tori avaa jälleen tänä vuonna valtakunnallisen tapahtumasarjan.

Liekö välivuosi vaikuttanut siihen, että tulijoita on tavallista enemmän niin esittelypöytien taakse kuin ohjelmavalle?

– Sataman makasiini on tupaten täynnä, ja lisäksi monet esittäytyvät teltoissa satamatorilla. Näin onnistumme saamaan mukaan liki 50 osastoa, toteaa torisihteeri **Helli Jalas**.

– Järjestöistä kymmenkunta on mukana ensimmäistä kertaa. Tähän joukkoon kuuluvat muun muassa Lahden Ensi- ja turvakoti, Päijät-Hämeen romaninuoret sekä Lahden Sydänyhdistys.

Vuoden teema, ihmisoikeudet, tuntuu kiinnostavan, pohtii Helli Jalas.

Torin avauksessa luetaan YK:n ihmisoikeuksien julistus kansainvälisin voimin. Lukijoina on Luetaan yhdessä -ryhmäläisiä eli maahanmuuttajia, jotka opiskelevat suomenkieltä Lahden kansanopistossa. Heitä täydentää vietnamilainen vaihto-opiskelija **Anh Bui**.

Ohjelmavallalla vuorottelevat tämän jälkeen musiikki, tanssi ja asia.

Täysin vatsoin performanssiin

Kuvataiteilija Kaisa Salmi organisoii yhteisöllisen suurperformanssin samana sunnuntaina yhteistyössä Lahden taidemuseon kanssa. Paikka eli Fellmanin puisto on kymmenen minuutin kävelymatkan päässä satamasta, ja järjestäjät tavoittelevat sinne yli 20 000:tta osanottajaa.

– Tori on oiva paikka syödä vatsa täyteen, sillä performanssi-paikalla ei ole ruokailumahdollisuutta, suosittelee torisihteeri.

Tietoa osanottajista ja ohjelmasta tarjoaa www.mahdollisuuksientori.fi.

Vuodesta toiseen on Lahden Mahdollisuuksien torilla saanut myös kamputsealaista ruokaa.

↑ Lahden Mahdollisuuksien tori vetää satamaan vuosittain pari tuhatta kävijää. Yleisöä riittää vauvasta vaariin.

↑ Ngoma Moto -rumpu- ja tanssiryhmä kuuluu Lahden Mahdollisuuksien torin vakioesiintyjiin.

Mahdollisuuksien toria edelsi Lahdessa vuodesta 1984 lähtien Kansainväliset markkinat. Aluksi järjestäjinä olivat lahtelaiset ystävyysseurat, mutta vähitellen joukko on laajentunut. Pohjola-Norden on ollut mukana alusta lähtien ja joka kerta.

uurperformanssi Lahdessa 28.4.

↑ Jakline Mlugea hymyilyttää.

↑ Mahdollisuuksien tori -kytlin edessä räppäsi 2011 Tripple 2 eli ghanalaiset kaksoisveljekset Chris ja Akrong.

↑ Loida Kosunen myy Suomi-Filippiinit-seuran osastolla kevätrullia.

→ Filippiiniläiset tanssijat kohtasivat yleisönsä Lahdessa.

Lahden tori 2013

Mahdollisuuksien tori Lahdessa järjestetään sunnuntaina 28.4. klo 10–14 Lahden satamassa (satamatori ja satamamakasiini). Järjestäjinä ovat kansainväliset ystävyysseurat, järjestöt ja Lahden monikulttuurikeskus Multi-Culti.

Ohjelmassa on ihmisoikeus-temaan liittyviä puheenvuoroja, yhdistysten esittelyä, musiikki- ja tanssiesityksiä ja maisteltavana makuja maailmalta. Myös ympäristö- ja ilmastoasiat ovat esillä.

Tänä vuonna Lahden torilla kävijät voivat osallistua myös Fellmanipuiston yhteisölliseen suurperformanssiin, jonka järjestää Lahden taidemuseo. Lähettyillä sijaitsevaan Fellmanin puistoon on turvallinen kävelytie satamasta.

Ohjelma

Lahden sataman makasiiniterassi

Juontaja: toimittaja **Tapani Ripatti**

- 10.00** Alkusoitto: **Lasse Reijomaa**, Lahden Amnesty Avaussanat: Kaupunginjohtaja **Jyrki Myllyvirta** Ihmisoikeusteeman ja torien esittely, Kepan puheenvuoro Ihmisoikeuksien julistus, Lahden Kansanopiston "Luetaan yhdessä" -ryhmä ja **Anh Bui**
- 10.30** Afrikkalaisia rytmejä, Ngoma Moto -ryhmä
- 11.00** Kansantansseja lähialueilta, Seppele-tanssiryhmä ohjaajana **Irma Åstedt**
- 11.20** Lauluja Lahdesta, Lahden Eläkkeensaajien lauluryhmä "Omat Pojat" säestäjänä **Voitto Anttila**, haitari
- 11.40** Johdatus Fellmanin pellolle, Hennala-expertti **Seppo Toivonen** kertoo Fellmanin puiston yhteisöllisen suurperformanssin taustoista
- 12.00** Thai-tanssin harrastajaryhmän esitys
- 12.30** Kansanlauluja meiltä ja muualta, Lauluhytye Keinuu
- 12.50** Itämaista tanssia, Skarabé-ryhmän esitys
- 13.20** Kansanmusiikkiryhmä Aavan esitys
- 14.00** Päätösanat, Toritoimikunnan pj. **Merja Åkerlind**

Ohjelmatuokioiden lomassa yhdistykset esittäytyvät.

Lisäksi:

Lahden Pohjola-Nordenin PowerPoint-esitys Lahden pohjoismaisista ystävyyskaupungeista koko torin ajan joko Vellamo- tai Laitiala-laivan alakerrassa (lähinnä terassia oleva laiva – jäätälanteesta riippuen).

Paikalla on myös Lahden kaupunginkirjaston kirjastoauto Pegasos ja Lahden ympäristöpalvelujen ympäristöneuvonta-auto Kaisla.

Käy tutustumassa omaan hiilijalanjälkeesi! Lahden ympäristöpalvelujen näyttelytilassa, Vesijärvenkatu 27, on "Vähähiilistä fiilistä" -näyttely, joka on auki 4.3. alkaen ma–ke klo 10–16 koko vuoden 2013.

Torikansa voi osallistua myös Fellmanin puiston yhteisölliseen suurperformanssiin klo 14 alkaen. Tarkemmin asiasta osoitteesta www.lahdenmuseo.fi. Satamasta Fellmanin puistoon on n. 10 minuutin kävely.

KUVA KARI KATAINEN

Hiljalleen keinuvaan riippumattoon on helppo nukahtaa, tietävät Tuija Saloranta ja Reetta Katainen.

Riippumatto

– maalla, merellä ja kirjoissa

Riippumatto rentouttaa, suojaa ja tuudittaa hyvään uneen. Pihalla, puun katveessa, se houkuttelee levähtämään ja ajattelemaan suuria ajatuksia. Monet hyvät unet on maailman sivu nukuttu riippumatoissa, monet sairaat kannettu ja monet musketin-kuulat torjuttu. Riippumatto sopii maalle ja merelle, ja soisi useampien suomalais-ten huomaavan, miten mukava se on myös sisätiloissa.

Riippumaton alkukodista ei ole varmuutta. Yksinkertaisena, hyvänä ja tarpeellisena tuotteena se on saatettu keksiä itsenäisesti eri puolilla maailmaa. Ateenalaisen valtiomiehen Alkibiadeksen (n.

450–404 eaa.) kerrotaan nukkuneen naruista ripustetussa vuoteessa. Pari tuhatta vuotta myöhemmin Kolumbus esitteli eurooppalaisille haitilaisten Taino-intiaanien riippumattoja. Ne olivat eksoottinen uutuus sen

ajan Espanjassa, Alkibiadeksen riippumattoidea ei selvästikään ollut juurtunut Eurooppaan.

Yleisimmin riippumattojen kotimaana pidetään Etelä- ja Väli-Amerikkaa. Varhaisimmat tunnetut riippumatot olivat puun kuoresta tehtyjä, sittemmin materiaaliksi tuli sisal. Nykyisin ne tehdään yleensä puuvillasta tai keinokuiduista. Alun perin riippumatot ilmeisesti olivat verkko-maisia. Karibian saarten intiaanien riippumattoa tarkoittava

sana merkitsi myös kalaverkkoa, ja verkoksi on kuvattu riippumatto **Theodor Gallen** vuonna 1630 kaivertamassa taideteoksessa *America*.

Purjelaivojen riippumatot

Eurooppalaisiin purjelaivoihin riippumatot kotiutuivat 1500-luvulla. Englannin laivasto otti canvas-kankaaisen riippumaton virallisesti omakseen 1597. Ne paransivat mukavuutta laivassa ja olivat turvallisia: niistä ei pudonnut, koska matto mukautui laivan liikkeisiin. Kun niissä ei nukuttu, ne sidottiin yhdeksällä solmulla petivaatteineen nipuksi, joita taisteluissa käytettiin laidoilla lisäsuojana musketin kuulilta ja sirpaleilta. Veden varaan joutunutta merimiestä tällainen nippu kannatteli hyvän aikaa.

– Suomalaisissa laivoissa riippumatot olivat purjelaivakaudella yleisiä, mm. koska laivoissa oli hyvin rajoitetusti tilaa. Erityisesti sotalaivoissa oli paljon väkeä, isoissa linjalaivoissa 300–600 miestä. Rahtipurjelaivojen ajan loppupuolella puiset punkat syrjäyttivät riippumatot, kertoo

merimiesten esineistöön perehtynyt Forum Marinumin tutkija **Anna Mikola**.

– Riippumatoissa nukuttiin paitsi skansseissa tai esimerkiksi tykkiasemissa, myös kannella, etenkin kun purjehdittiin kuuma-ilmastossa, missä kannen alla oli tukahduttavaa. Tästä kertoo muistelus Suomen Joutsenen viimeiseltä valtameripurjehduskelta 1937–1938: "Parasta, suorastaan juhlaa, oli nukkuminen kannella tropiikissa. Tuskin kukaan makasi alhaalla. Punkat ripustettiin jokaiseen mahdolliseen väliin johon narut sai kiinni. Loput levittivät mattonsa kannelle. Pasaatissa, purjeiden vetäessä tasaisesti oli kansi mukavasti vinossa, siinä oli mukava maata ja tuskin metrin päästä varpaista syöksähti joskus vesiryöppy spyykatista ränsteeniin."

– Kauppalaivoissa merimiehet tekivät itse riippumatonsa ja säkkinsä purjeompelun tekniikalla vanhoista purjeista. Merimiestaidon oppikirja kertoo materiaaleista: "Purjeet tehdään purjekankaasta, joka valmistetaan joko pellavasta tai puuvillasta. Isonpuoleisten laivojen purjeet ovat tavallisesti pellavakangasta, veneiden ja pienten laivojen puuvillakangasta." Oman käsityötaidon osoituksena kikkailtiin mm. säkin kahvojen tai riippumattojen reunusten yksityiskohdilla. Toisissa laivoissa kankaan sai ilmaiseksi, joissakin se piti ostaa. Nykyisin Turussa Merikeskus Forum Marinumissa museolaivana olevaan Suomen Joutseneen ovat rahtipurjelaiva Pommernin veteraanit ommelleet riippumaton, jota kävijät voivat myös kokeilla. Sitä varten se on ripustettu tavallista alemmas, kertoo Mikola.

Riippumattoja aina tarvitaan

Etelä-Amerikassa riippumatot ovat tärkeitä niin elämässä kuin kuolemassa. Irti maasta olevina ne antavat suojaa maan kosteudelta, käärmeltiltä, muurahaisilta ja muilta ötököiltä. Kotioloissa ne ovat mukavia ja tilaa säästäviä nukkuma- ja oleskelupaikkoja. Päiväksi ne voi nostaa toisen kiinnityspisteensä varaan seinälle tai kääriä rullalle. Ne toimivat myös vierasvuoteina. Brasilialaisen kerrojan **Jorge Amadon** kirjassa *Ilojen paratiisi* riippumatot ovat mukana elämän kaikissa vaiheissa.

"Ana oli ripustanut vieraalle riippumaton kaksi huonetta käsittävän talopahasen kamariin; lattialla, keh-doksi muutetussa pienessä laatikossa nukkui lapsi. Se heräsi usein keskellä yötä ja alkoi itkeä, mutta vain harvoin Ana heräsi antamaan sille rintaa. Kuolemanväsyneenä hän nukkui kuin tukki viereisessä huoneessa eikä edes kuullut

KUVAT FORUM MARINUM / ANNA MIKOLA

Suomen Joutsenen riippumattoja voivat Forum Marinumin museovieraat kokeilla.

KUVA KIRSIIKKA HEISKARI

Exporsalin riippumattoja on useita värejä, sekä yhden että kahden hengen malleja ja riipputuoleja. Yksi kuoseista on luomupuuvillaa. Hinnat vaihtelevat 67 ja 93 euron välillä. Kuvan riippumatto 67 euroa.

KUVA KIRSIIKKA HEISKARI

Juutista solmittuja Manoshi-riippumattoja tekee bangladeshilainen osuuskuntien verkosto Corr The Jute Works. Manoshin vähittäishinta on 50 euroa.

”Etelä-Amerikassa riippumatot ovat tärkeitä niin elämässä kuin kuolemassa.”

tytön itkeskelyä. Silloin Natario otti lapsen laatikosta, nosti sen riippumattoon rinnalleen ja keinutti sen uneen.”

Riippumatossa voi kuljettaa sairaita tai huonokuntoisia vaikea-

kulkuisillakin reiteillä. Brasiliassa riippumatoissa on kannettu vainajia hautausmaalle ja niissä myös haudataan ihmisiä kalliiden arkkujen sijasta.

”He panivat Cotinhon hennon, laihan pikkutytön ruumiin riippumattoon jossa hän oli ansainnut leipänsä ja nukkunut ja joka oli Ze Luizin lahja kultaisilta ajoilta, ja kantoivat hänet

karulle hautausmaalle jossa kasvoi papaija- ja banaanipuita ja verenpunaiset surinaminkirsikat kypsyivät.

(...) Castor ja Lupiscinio kannattelivat olkapäillään pitkän bambukepin päitä, joka oli työnnetty riippumaton silmukoiden läpi, ja kuljettivat ruumista. Saattojoukossa itkettiin ja naurettiin; he puhuivat vainajasta lämpimästi, eivät muistelleet pahalla hänen kiukunpuuskiaan, pahansuopaisia puheitaan; he ylistivät hänen rohkeuttaan ja vilpittömyyttään, marmeladia jota hän oli tehnyt leipäpuun hedelmästä ja banaanin paloista, hänen genipaplikööriään.”

Päiväunia ja luovia taukoja

Me suomalaiset olemme jumittuneet ajattelemaan riippumattoa vain pihalle kuuluvaksi, puutarha-keinuksi. Mukava se onkin puiden katveessa, mutta vielä mukavampi terasseilla tai parvekkeilla, missä voi lojua riippumatossa myös sateisina päivinä veden ropinaa kuunnellen. Paras paikka riippumatolle on sisällä asunnossa. Siinä voi vuoden ympäri lukea, kuunnella musiikkia, nukkua, nukkuttaa lasta...

– Kun Reetta oli vauva, otin muutamatkin päiväunet ulkona riippumatossa hänen kanssaan. Sieltä oli mielenkiintoiset näkymät puiden lehvästöön. Siihen taisi olla helppo rauhoittua, kun katseli, kuinka tuuli liikutteli lehtiä. Mikäs onkaan mukavampaa kuin pötkötellä yhdessä hiljaksiin kiikkuvassa riippumatossa, kertoo parikin guatemalalaista kankaista riippumattoa omistava **Tuija Saloranta**.

Perheeseen on lisäksi hankittu rivitaloasunnon pienelle takapihalle sopiva riipputuoli, minkä kaksi ja puoli vuotiaaksi varttunut Reetta viime kesänä varasi omaan käyttöönsä melko tarkkaan. Pieni ihminen mahtuu riipputuoliin pitkäkseenkin.

Päiväunet riippumatossa maisuvat myös aikuisille. Pärecoreja ja käsin sidottuja harjoja tekevä **Kai Heiskari** kertoo viettävänsä työpäivän mittaan sattuvat luovat tauot riippumatossa lojuen:

– Hyvä paikka ottaa päiväunet tai mietiskellä uusia tuotteita ja värejä, toteaa käsityöläinen.

Heiskarilla on vuosien saatossa ollut useita riippumattoja. Vuosi sitten bangladeshilainen juuttikuidusta solmittu reilun kaupan Manoshi-riippumatto korvasi aiemman nicaragualaisen maton Heiskarin olohuoneessa.

– Tähänastisista riippumatois-tani paras, tosi mukava, kun laittaa vällyä pohjalle. Sopii sisustusmakuuni: kaunis, värjäämätöntä luonnonmateriaalia, yksinkertaisen tyylikäs, taitavan käsityöläisen solmima, iso ja kestävä kaksikin ihmistä vaivatta, arvioi Heiskari tärkeintä huonekaluaan.

Riippumattoa ostaessa koossa ei kannata pihistellä. Mitä isompi riippumaton kangas on, sitä parempi. Hyvä asento löytyy useimmiten enemmän tai vähemmän viistottain matossa lojuen. Riittävän leveässä riippumatossa voi myös vaihtelun vuoksi asettua istumaan kuin nojatuoliin tai sohvan nurkkaan.

Ihan niin kuin olohuoneen sohvan kanssa, kannattaa riippumaton hankinnassa pohtia sekä mukavuutta että ulkonäköä ja luoda ajatus sillekin, kuka sen on tehnyt ja minkälaisissa oloissa.

Antti Markkanen

Lähteet

Merikeskus Forum Marinum, Linnankatu 72, Turku, www.forum-marinum.fi
The Oxford Company to Ships and the Sea, Oxford University Press and P.K. Kemp, 1979.
Blomgren, Axel S.: *Merimiestaidon oppikirja*, Rauma 1919.
Weibust, Knut: *Deep Sea Sailors, A Study in Maritime Ethnology*, Nordiska museets handlingar 71.
Amado, Jorge: *Ilojen paratiisi*, Otava, 1988.
Hinnat Maailmankauppa Kirahvi.

Riippumattoja Väli-Amerikasta

Exporsal, Exportaciones Salvadoreñas, on 1974 perustettu perheytyö, joka myy elsalvadorilaisten käsityöläisten tuotteita. Päätuoteryhmä on puuvillakankaasta tehty riippumatot. Vuotuinen liikevaihto on noin kaksi miljoonaa dollaria. Kaikkea tuotantoa ei enää pystytä tekemään käsikangaspuissa, vaan nykyisin osa Exporsalin riippumatoista tehdään koneella kudotusta kankaasta. Suomen Maailmankaupoissa myynnissä olevat riippumatot ovat kuitenkin kaikki käsinkudottuja. Exporsal työllistää noin 300 eri puolilla maata, pääasiassa maaseudulla, asuvaa käsityöläistä.

Käsityöläispajat saavat puolet tuotteen hinnasta ennakkomaksuna ja loput välittömästi tuotteiden luovutuksen jälkeen. Exporsal ostaa raaka-aineet suurissa erissä ja saa ne siten edullisemmin, hyvälaatuisina ja vientimaiden normit täyttävinä. Exporsal suunnittelee mallit, tekee tuotekehittelytyötä sekä kouluttaa työvaiheissa. Käsityöläiset saavat korotonta pienlainta tuotannon kehittämiseen ja matalakorkoista lainaa perheen muihin menoihin. Kun vanhempien työolot ovat kunnossa, lapset pystyvät käymään koulussa. Käsityöläisten lapset suorittavat oppivelvollisuutensa, puolet heistä kirjoittaa ylioppilaaksi ja 15% valmistuu yliopistosta tai teknisestä koulusta.

60 %:lla käsityöläisperheistä on viljelymaata, mistä he saavat peruselintarvikkeita kuten maissia ja papuja. Exporsalin kutojat, jotka El Salvadorissa perinteisesti ovat miehiä, pääsivät vuonna 2012 320 dollarin ja ompelutyön tekevät

KUVAT EZA FAIRER HANDEL / GERHARD WIMMER

Ernesto Flores San Sebastianista on yksi Exporsalin riippumattojen kutojista.

naiset 700 dollarin kuukausiansioihin. Maan virallinen minimipalkka vaihtelee työn ja alueen mukaan. Maataloustyössä, esimerkiksi kahvin sadonkorjuussa, se on alle 100 dollaria kuukaudessa (3,82 USD päivässä), teollisuudessa noin 220 dollaria. Uusia minimipalkkataulukkoja odotetaan vuoden 2013 kuluessa.

Exporsalin riippumattoja tuo Eurooppaan mm. itävaltalainen reilun kaupan maahantuoja Eza Fairer Handel, ja niitä myyvät Suomessa useat Maailmankaupat, verkossa www.maailmankaupat.fi/kirahvi.

<http://www.exporsal.com/>
http://www.eza.cc/WLP/pro_info/313254_Exporsal.pdf
<http://www.wageindicator.org/main/minimum-wages/elsalvador>

Siirtotyöläiset purkavat e-jätettä Guiyussa, Kiinassa vuonna 2001.

Missä sinun vanha kännykkäsi on?

Suomestakin virtaa laittomasti elektroniikkajätettä kehitysmaihin, joissa sitä käsitellään terveydelle ja ympäristölle vaarallisin tavoin, osoittaa Eettisen kaupan puolesta -järjestön tuore selvitys.

Aikamme tuottaa kasoittain elektroniikkajätettä: käytettyjä sähkö- ja elektroniikkalaitteita pakastimista iPodeihin. E-jäte on YK:n ympäristöohjelman arvion mukaan yksi nopeimmin kasvavista jätelajeista ja sen syntyä kiihdyttävät nopea teknologinen kehitys, vaurastuminen sekä kuluttajien tiivis vaihtorytmi.

– Elektroniikkajätteen tarkkaa määrää on mahdotonta tietää, ja arviot määristä vaihtelevat suuresti. Maailmassa e-jätettä syntyy vuosittain ehkä 20–50 miljoonaa tonnia ja Suomessa 90 000–106 000 tonnia, kertoo **Anna Härrä**, joka on laatinut selvityksen Kaukainen kaatopaikka: E-jätteen matka Suomesta kehitysmaihin.

E-jäte olisi erityisen tärkeää

käsitellä asianmukaisella tavalla, sillä käytetyt sähkö- ja elektroniikkalaitteet sisältävät sekä arvokkaita metalleja että terveydelle ja ympäristölle vaarallisia aineita. Sen ammattitaitoinen käsittely on kuitenkin hankalaa ja kallista, sillä e-jäte saattaa sisältää lähes kaikkia alkuaineita pieninä määrinä kutakin.

Suomessa e-jätettä kierrättävät elektroniikkaa tuottavien ja myyvien yritysten muodostamat tuottajayhteisöt sekä kunnalliset toimijat, jotka raportoivat kerä-

tystä ja kierrätetystä e-jätteestä Pirkanmaan ELY-keskukselle tai kunnan jätehuoltoviranomaiselle. Tämän virallisen järjestelmän rinnalla kuitenkin toimii myös yrityksiä ja yksityishenkilöitä, jotka keräävät sähkölaitteita ja myyvät ne ulkomaille.

E-jätteen viennin ulkomaille kieltää kansallinen ja kansainvälinen lainsäädäntö. Sen sijaan käytettyä elektroniikkaa saa viedä, joten virallisen järjestelmän ulkopuolisten tahojen toiminta sinänsä ei ole laitonta. Niitä ei kuitenkaan valvo kukaan, eikä niiden kautta ulkomaille päätyvän elektroniikan määrästä, käytökelpoisuudesta ja lopullisesta määränpäästä ole mahdollista saada tietoa.

– Uudelleenkäytön varjolla ke-

hitysmaihin ja myös Itä-Eurooppaan viedään toimivien laitteiden lisäksi suuret määrät korjauskelvotonta e-jätettä. Viranomaisten, esimerkiksi tullin mahdollisuudet puuttua tähän ovat vähäiset riittämättömien resurssien takia ja e-jätteen dumpppauksesta kiinni jääneet todennäköisesti jäävuoren huippu, valittelee Härrä.

Käytettyä elektroniikkaa eniten maailmassa vastaanottavat Ghana, Nigeria, Egypti ja

Pakistan. Sitä ostavat paikalliset yrittäjät laitteiden sisältämien arvokkaiden metallien vuoksi. Metalleja ottavat talteen ilman suojavarusteita ja olemattomilla palkoilla työskentelevät köyhät ja kouluttamattomat ihmiset takapihoilla, kujilla ja kaatopaikkojen laitamilla.

”Kierrätysmenetelmiin” kuuluvat esimerkiksi laitteiden avoin poltto ja erittäin myrkyllisiä aineita sisältävien piirilevyjen

Mitä sinä voit tehdä?

- Kuluta harkiten! Pyri korjaamaan korjauskelpoiset laitteet ja mieti, kuinka usein tarvitset uuden puhelimen tai iPodin, tai voisitko uuden laitteen ostamisen sijasta hankkia käytetyn.
- Kierrätä kaikki e-jäte asianmukaisesti. Toukokuusta lähtien puhelimen voi viedä uutta ostettaessa elektroniikkaliikkeeseen kierrätettäväksi. Lähimmän kunnallisen jätteenkeräyspisteesi löydät sivulta www.kierratys.info. Tarkista etukäteen, mitä jätettä keräyspiste ottaa vastaan. Älä heitä pienikokoisiaakaan rikkiäisiä laitteita sekajätteen!
- Tarkista lipastonlaatikkosi ja varastosi: käyttökeltottomien laitteiden kierrätys säästää luonnonvaroja ja vähentää tarvetta kaivaa maan-kuoresta uusia raaka-aineita.
- Vältä antamasta mitään laitteitasi yrittäjille, jotka eivät anna tarkkaa tietoa siitä, mihin laite päätyy, vaikka he tarjoutuisivat maksamaan vanhasta laitteesta.
- Ota e-jäte puheeksi myös työpaikallasi, sillä esimerkiksi Nigeriasta epävirallisilta jätteiden kierrätyspaikoilta on löytynyt mm. kopiokoneita ja keskusyksiköitä suomalaisten yritysten ja organisaatioiden leimoin.

”Uudelleenkäytön varjolla kehitysmaihin viedään toimivien laitteiden lisäksi suuret määrät korjauskelvotonta e-jätettä.”

Piirilevyt upotetaan happoa sisältäviin tynnyreihin, jotta niistä saataisiin talteen pieniä määriä kultaa. Kaikki syntynyt jäte päätyy pelloille ja jokiin. Guiyu, Kiina 2008.

liotus hapossa. Jätteestä otetaan talteen vain arvokkaimmat metallit, muut metallit ja vaaralliset aineet päätyvät kaatopaikoille ja epämääräisiin jätekasoihin.

– E-jätteen virran tulisi olla suunnaltaan päinvastainen: köyhistä maista puuttuvat lähes kokonaan oikeanlaiset kierrätyslaitteet ja -menetelmät, joten e-jätettä pitäisi tuoda kehitysmaista teollisuusmaihin käsiteltäväksi. Kestämättömän nykytilanteen syy on taloudellinen: Swedwatchin raportin mukaan tietokoneen kierrättäminen Ruotsissa maksaa kymmenen euroa, Intiassa epävirallisella sektorilla 1,5 euroa, Härritoteaa.

E-jäte ei kuitenkaan ole vain kustannuserä. E-jätettä asianmukaisesti kierrättävät yritykset saavat taloudellista voittoa toiminnastaan kokonaisuutena, vaikka joidenkin laitteiden, erityisesti kuvaputkitelevisioiden kierrätys ei olekaan taloudellisesti kannattavaa. Valitettavasti toiminta hyödyttää taloudellisesti myös jätettä kehitysmaihin kuljetta- via hämähäyrittäjiä sekä jätettä terveytensä uhallä käsittelyvien ihmisten ”työnantajia”.

Kaukainen kaatopaikka -raportti suosittaa sekä kuluttajien että yritysten kannustamista tuotteiden korjaamiseen ja uudelleenkäyttöön länsimaissa. Jo nykyisellään Suomen laki määrittää uudelleenkäytön ensisijaiseksi vaihtoehdoksi, mutta kuten kuka tahansa, joka on joskus yrittänyt korjauttaa sähkölaitetta tietää, tätä ei ole tehty helpoksi.

Raportin muita suosituksia ovat esimerkiksi yritysten raportointivastuun lisääminen, valvonnan tehostaminen, lakien ja tullin käytäntöjen muuttaminen sekä e-jätettä koskevan tutkimuksen ja avoimesti saatavan tiedon lisääminen. Myös kehitysmaiden kierrätysjärjestelmiä tulisi vahvistaa Suomen ja EU:n tuella.

Teksti **Anna Saipio**
Kuvat **Basel Action Network**

Kirjoittaja on Eettisen kaupan puolesta ry:n hallituksen jäsen ja kansalaisjärjestöaktiivi.

Selvitys on luettavissa osoitteessa www.eetti.fi/kaukainenkaatopaikka. Lisätietoa aiheesta esimerkiksi osoitteissa www.ban.org, www.greenpeace.org/international/en/campaigns/toxics/electronics/. Tullin tiedote käynnissä olevasta, elektroniikkaromun vientiin liittyvästä rikostutkinnasta www.tulli.fi > Suomen tulli > Julkaisut ja esitteet > Tiedotearkisto.

Poika kantaa e-jätettä poltettavaksi tälle epäviralliselle kaatopaikalle Lagosissa, Nigeriassa.

Naiset penkovat tietokoneiden johtoja. Johdot lajitellaan päivällä ja poltetaan yöllä metallien erottamiseksi muovista. Guiyu, Kiina 2001.

KUVA ARI PYÖRÄLÄ

Arja Okkonen ystävineen lähdessä Dar es Salaamista laivalla tutkimaan paikallista kasvivärjäystä vuonna 2003.

Erilaista kännykkävientiä Afrikkaan

Arja Okkonen on Itisissä asuva käsityöalan yrittäjä ja kehitysmaa-aktivisti, jolla on pitkäaikainen kokemus Afrikasta. Arja on vienyt omilla matkoillaan kännyköitä Tähdenkantajat ry:n hankkeena Afrikkaan, pääosin Tansaniaan, jo useiden vuosien ajan.

Matkoillaan Arja ostaa afrikkalaisia käsitöitä omalle yritykselleen ja Tähdenkantajat-yhdistykselle, joka myy niitä muun muassa Maailma kylässä -tapahtumassa ja joulumarkkinoilla. Joskus paikallinen yrittäjä on vaihtanut tuotteitaan kännykkään.

Hän on ostanut kännyköitä internetin kauppapaikoilta ja niitä on kerätty helsinkiläisessä Reilun kaupan TÄHTI -liikkeessä. Keran myös eräs elektroniikkaliike lahjoitti vaihdossa saamiaan vanhoja kännyköitä. Puhelimia ovat vieneet perille muutkin yhdistyksen aktiivit matkustaessaan.

– Toive saada kännyköitä tuli tapaamiltani ihmisiltä, paikallisilta tutuilta ja yhteistyökumppaneilta, kun ensimmäiset kännykkäoperaattorit olivat aloittaneet toimintansa Tansaniassa.

He pyysivät minulta, koska olen Nokia-maasta. Olen kyllä kertonut, ettei Nokian puhelimia enää tehdä Suomessa, mutta tuskin se vielä on kaikille selvää, naurahtaa Arja.

Arja arvioi Tähdenkantajien jäsenten viemien puhelinten määräksi noin 200. Suurimman osan ovat saaneet tansanialaiset käsityöläiset ja taiteilijat, mutta pienen määrän Arja on vienyt myös Ghanaan. Hän varmistaa kaikkien puhelinten toimivuuden ja vie myös lisä- tai vara-akkuja. Muutama hänen saamistaan kännyköistä on täytynyt toimittaa Suomessa e-jätteen kierrätykseen käyttökelvottomina.

– Tansanian markkinoille on tullut halpoja kiinalaisia kännyköitä, mutta ne kestävät käytössä hyvin lyhyen ajan. Vanhemmat perus-Nokiat ovat suosittuja, sillä

ne ovat kestävämpiä ja osa niistä löytää kentän vaikeissakin oloissa muita puhelimia paremmin, Arja jatkaa.

Arja ei osaa sanoa, mihin puhelimet päätyvät niiden rikkouduttua. Hän on huolissaan Afrikan huonosta jätehuollosta ja terveyden vaarantavasta paikallisesta jätteiden käsittelystä tai poltosta. Tiedotukseen ja koulutukseen tässäkin asiassa olisi satsattava.

– Afrikkalaisilla on oikeus tahtoa samaa kuin meilläkin on, ja sen mukana he saavat myös sivuvaikutukset, kuten jätteen. Aivan ehdottomasti Afrikan jätehuoltokapasiteettia tulisi parantaa, että jätteen käsittely tapahtuisi valvotusti asiallisissa työoloissa.

Anna Saipio

KUVA ANNA ERKKILÄ

Asiakkaita AAC:n showroomissa.

Reilu kauppa **Kambodžassa**

Vastuullinen turisti näkee ilokseen ”fair trade” -tekstin monessa paikassa Kambodžassa – erityisesti suurimmissa kaupungeissa Phnom Penhissä ja Siem Reapissa. Teksti houkuttelee turistiliikkeisiin, joiden myymät tuotteet ovat pienten maaseudulla asuvien, jonkin projektin avustuksella alkuun saatujen tai kansalaisjärjestön puitteissa toimivien tuottajaryhmien valmistamia. Asiakkaan alkaessa kysellä tarkemmin fair trade -kyltistä myyjä ei tiedäkään mitä se tarkoittaa. Turisti saattaa ajatella myyjän tietämättömyyden johtuvan siitä, että tätä ei ole opastettu asiassa, että hän ainoastaan huolehtii liikkeestä ja ottaa maksun tuotteista. Valitettavasti yrityksen johdon vastaus on usein yhtä heikko.

Reiluun kauppaan viittaa va teksti voi tarkoittaa eettisiä toimintatapoja joillakin osa-

Kambodžassa turistiliikkeissä ja sosiaalityötä tekevien, turisteille palveluita ja tuotteita tarjoavien yritysten ja kansalaisjärjestöjen nettisivuilla törmää ilmaisuun fair trade. Maassa yleinen selitys reilun kaupan termin käytölle on se, että yritys maksaa kunnon palkkaa tai tarjoaa koulutusta ja työpaikan erityisen vaikeassa taloudellisessa ja sosiaalisessa asemassa oleville. Näyttää sertifiointista tai vakuuttavaa tietoa sen sisällöstä ei välttämättä aina löydy.

alueilla. Tuotteet ovat esimerkiksi kierrätysmateriaaleista valmistettuja. Niitä valmistavat pienituloiset, maaseudulla elävät käsityöläiset, perheet tai pienet tuottajaryhmät. Tuotteet voivat olla osa kehitysprojektia, jonka puitteissa koulutetaan ja työllistetään vaikeassa taloudellisessa tai sosiaalisessa asemassa olevia, esimerkiksi entisiä prostituoituja, HIV-positiivisia tai liikunta- tai näkörajoitteisia. Liiketoiminnan puitteissa tehdään epäilemättä hyvää ja kannustettavaa työtä.

Joskus reilua kauppaa kuitenkin käytetään mainoslauseena ilman todellisuuspohjaa. Toimijoilla ei ole selkeää käsitystä siitä, mitä ”fair trade” tarkemmin ottaen tarkoittaa tai mitkä ovat esimerkiksi reilun kaupan asettamat työntekijöiden ikärajoitusten tai maksettavan palkkatason kriteerit. Kun fair trade -väittämien todenperäisyydelle ei ole ulkopuolista varmennusta, epäselväksi jää, onko reiluus yrittäjän itsensä myynnin lisäämiseksi tekemä määrittely. Paikallisille fair

trade -merkintä ei joka tapauksessa sano paljonkaan, vaan tekstiä käytetään lähinnä turisteille suunnatuissa liikkeissä.

Kansalaisjärjestöt ja yritykset viestivät tekemästään sosiaalityöstä, jonka puitteissa annetaan koulutusta, mahdollisesti asunto työntekijöille tai rakennetaan kouluja. Palkkatason sanotaan olevan yli alan keskipalkan sekä maan minimipalkkatason. Virallisista minimipalkkoja eri aloille ei Kambodžassa ole. Yleisesti minimipalkkatasona pidetään

opettajan palkkaa, joka on 45 Yhdysvaltain dollaria kuukaudessa. Käsityöläisaloilla on yleistä, että palkkaa saa kun töitä on. Välillä voi olla pitkiä hiljaisia kausia, jolloin työntekijöille ei ole tarjota työtä tai työpäivät ovat lyhyempiä ja palkat alhaisempia.

Kutojen palkat sesonkiaikaan ovat 75–200 dollaria kuukaudessa, mutta hiljaisempaan aikaan vain 20 dollaria kuukaudessa.

Wageindicator-järjestön minimipalkkaindeksi (<http://www.wageindicator.org/main/minimum-wages/cambodia>) mukaan vaatetus- ja kenkäteollisuudessa minimipalkka Kambodžassa on 56 dollaria kuukaudessa sekä lisäedut 23 dollaria.

Fair Wage Guiden laskuri esittää viralliseksi minimipalkaksi 60,60 dollaria kuukaudessa (http://www.fairtradecalculator.com/quick_test.php).

Artisans' Association of Cambodia on reilun kaupan puolestapuhuja

Artisans' Association of Cambodia (AAC) on kansainvälisen reilun kaupan järjestön WFTO:n jäsen. AAC:n jäsenenä on viitisenkymmentä tuottajaryhmää eri puolilta Kambodžaa. Heidän tuotteitaan myydään AAC:n Phnom Penhissä sijaitsevassa liikkeessä, jolla on

Artisans Association of Cambodia

- WFTO:n jäsen
- 50 jäsentä, 2000 tuottajaa
- perustettu vuonna 2001
- pyrkii parantamaan pientuottajien asemaa Kambodžassa
- liiketilassa myydään monipuolisista, laadukkaita käsityötuotteita

Lisätietoa järjestöstä osoitteesta www.aac.org.kh

oikeus käyttää kansainvälistä fair trade -logoa. Tuottajat voivat myydä tuotteitaan myös muuta kautta, mutta tällöin logoa ei voi käyttää.

Pääkaupungin liike on valoisa ja tyylikäs. Tuotteet ovat kauniisti esillä ja myyjät esittelevät ammattitaitoisesti niin tuotteita kuin järjestöäkin. Tuottajat saavat tarkan laskentakaavan mukaisen osuuden myydyistä tuotteista. Liike voi myydä myös AAC:hen kuulumattomia tuotteita, mutta tällöin valmistaja saa alhaisemman osuuden myyntihinnasta kuin jäsentuottajat.

AAC:n johtaja **Sinoeun Men** pyrkii lisäämään tietoisuutta reilusta kaupasta ja sen vaatimuksista Kambodžassa. Liitto kouluttaa jatkuvasti jäseniään ja muita aiheesta kiinnostuneita, mutta ymmärtää, ettei monilla pienillä tuottajaryhmillä ole

mahdollisuutta maksaa WFTO:n jäsenmaksua, joka on näiden usein alle dollarin päivätuloisten käsityöläisten ulottumattomissa.

– WFTO:n jäsenyys tuo mahdollisuuksia myydä kambodžalaisia tuotteita ulkomailla, sillä kansainvälisesti reilun kaupan sertifikaatti on myyntivaltti, sanoo Men.

AAC:llä on asiakkaita ympäri maailmaa: Ranskassa, Italiassa, Englannissa, Norjassa, Saksassa, Japanissa, Malesiassa, Singaporessa ja Yhdysvalloissa. AAC:n 50 jäsenellä on yhteensä yli 2000 käsitöiden tuottajaa. Pientuottajille tuotteiden myynti AAC:n liikkeen kautta on hyvä vaihtoehto, koska silloin he saavat reilun kaupan normien mukaisen hinnan tuotteestaan.

Tällä hetkellä Kambodžassa ei ole tahoa, joka säätelisi reilun kaupan termin käyttöä. Mikäli

KUVA ANNA ERKKILÄ

yritys haluaa WFTO:n jäseneksi, Men auttaa käytännön järjestelyissä ja vaatimusten täyttämisessä.

– Haluan kasvattaa reilun kau-

pan tunnettua Kambodžassa ja varmistaa, että termin käyttö vakiintuisi koskemaan vain sertioituja tuotteita, Men kertoo.

Mekong Blue panostaa korkeaan laatuun ja sosiaalityöhön

KUVAT MAIJA KESTILÄ

Mekong Bluen perustaja Nguon Chantha.

Mekong Bluen silkkihuiveja.

Korkealaatuisia silkkituotteita valmistava Mekong Blue on toiminut jo 12 vuotta. Aloituspäätös oli aikanaan 3000 Yhdysvaltain dollaria, ja nykyään pääoma on 100 000 dollarin luokkaa. Sillä yritys rahoittaa toimintansa ja osan tekemästään sosiaalityöstä. Mekong Bluen perustaja **Nguon Chantha** pitää korkealaatuisia tuotteita yhtenä yrityksen vahvuuksista.

– Toimintaa pitää johtaa niin, että langat pysyvät käsissä. Olen aktiivisesti edelleen kaikessa mukana, sanoo Chantha.

Monet muut vastaavat yritykset ovat Chanthan mukaan hiipuneet alkuperäisen vetäjän siirryttyä muualle ulkopuolisen rahoituksen

päätyessä tai koska yritys ei ole tuottanut riittävää elinkeinoa. Chanthan oma tausta on terveysalalla, ja hän on yrityksen rinnalla tienannut elantonsa muualla, tehden parhaimmillaan kolmea eri työtä elättääkseen perheensä.

– Perustin Mekong Bluen auttaakseni maaseudun naisia työllistymään ja sitä kautta kohottamaan itsetuntoaan ja asemaansa yhteiskunnassa. Aloitin kaiken aivan alusta, opettelin ensin silkin värjäystä, myöhemmin tuotesuunnittelua, laadunvalvontaa ja markkinointia, Chantha keroo.

Suurimmillaan yritys on työllistänyt 135 kutojaa, mutta länsimaiden talouskriisi on vaikuttanut kysyntään niin paljon,

että tällä hetkellä kutojia on vain 35. Tuotteita menee Kambodžassa sijaitsevien liikkeiden lisäksi viettiin, erityisesti Japaniin sekä Yhdysvaltoihin, jossa Mekong Bluella on myös nettikauppa. Myynti Ranskaan, Tanskaan ja muihin Euroopan maihin on viime vuosina tyrehtynyt lähes kokonaan.

Työ on kausiluonteista myös Mekong Bluessa. Töitä kutojille on vain silloin, kun on myyntiä. Kutojien palkkataso on sesongin aikaan 100–200 dollaria kuukaudessa, mikä on korkeampi kuin muissa vastaavissa yrityksissä. Mekong Blue maksaa kutojalle tuotetun määrän mukaan. Kutoja saa esimerkiksi 5 dollaria huivilta, kun muut yritykset maksavat noin 3

dollaria. Tuotteiden täytyy läpäistä kolme laatukontrollia, ja maksettu palkka riippuu tuotteen laadusta. Työntekijöille tarjotaan palkan lisäksi lounas sekä lastenhoito Pohjois-Kambodžassa, Strung Trengin maakunnassa sijaitsevan kutomon yhteydessä.

Mekong Blue kannustaa työntekijöitään itsensä kehittämiseen ja kouluttaa heitä erilaisiin elämäntaitoihin, erityisesti terveyteen ja koulutukseen liittyen. Yritys myös kehittää maan silkin tuotantoa, sponsoroi vuosittain 100 lapsen koulunkäyntiä ja järjestää ammattikoulutusta puusepäntaidoissa ja rakennusallalla.

Mekong Blue on Artisans' Association of Cambodian jäsen ja

voi sen kautta myydessään käyttää fair trade -mainintaa tuotteissaan. Chantha näkee Mekong Bluen tärkeimpänä myyntivalttina kuitenkin korkean laadun, johon panostetaan huomattavasti enemmän kuin reilun kaupan vaatimuksiin. Työntekijöiden reilu kohtelu ja sosiaalityö ovat yrityksen tapa toimia, mutta sitä ei erikseen mainosteta. Chanthan mielestä reilun kaupan tuotteilla on jopa vähän ”nuhjuinen” ja harrastelijamainen imago, johon Mekong Blue ei halua tuotteitaan liitettävän. Ulkomaiset jälleenmyyjät eivät ole myöskään pitäneet fair trade -merkintää oleellisena Mekong Bluen tuotteiden myynnissä.

Mekong Blue

- perustettu vuonna 2001
- 35 kutojaa
- valmistaa korkealaatuisia silkkituotteita
- kehittää silkin tuotantoa Kambodžassa
- tarjoaa työntekijöille koulutuksen ja työpaikan lisäksi lounaan, lastenhoidon sekä terveyskasvatusta
- pyrkii edistämään maaseudun naisten asemaa

Lisätietoa yrityksestä osoitteesta www.mekongblue.com

KUVA DAUGHTERS OF CAMBODIA

Sugar'n'Spice -kahvila Russian Marketin lähellä.

Kambodža

- Perustuslaillinen monarkia, valtionpäämiehet kuningas Norodom Sihamoni, pääministeri Hun Sen
- 14,3 miljoonaa asukasta
- pääkaupunki Phnom Penh (asukasluku n. 1,5 milj.)
- BKT asukasta kohden 897 USD
- kieli: khmer
- 80 % asuu maaseudulla
- 22,8 % elää alle 1,25 USD/päivässä
- yli 50 % alle 24-vuotiaita
- odotettu elinikä 63 vuotta
- pääelinkeino maatalous
- lukutaito: 74 %
- uskonnot: therravada-buddhalaisia 95 %, muslimeja 2 %, muita 3 %
- korruptioindeksi 157/176

Lähteet: Kambodžan ystävyysseura ry, Maailmanpankki, YK, CIA World Factbook ja Transparency International.

Daughters of Cambodia – ulospääsy prostituutiosta

Phnom Penhin vilkkaimmalla turistialueella sijaitsevassa kolmikerroksisessa liiketilassa on käsityötuotteita myyvän putiikin lisäksi kauneushoitola ja suosittu kahvila-ravintola. Toisella puolella kaupunkia, lähellä Russian Market -nimistä ostostoria, toimii toinen Sugar'n'Spice-ravintola ja suunnitelmassa on aloittaa myös hotellitoiminta vuoden 2013 aikana. Englantilainen psykologi Ruth Elliot perusti Daughters of Cambodian kuusi vuotta sitten kouluttamaan ja työllistämään entisiä prostituutioita. Liiketila sijaitsee lähellä tyttöbaaria, jotta se madaltaisi kynnystä jättää työpaikka seksityöläisenä tai mahdollisesti jopa karata uuteen, parempaan elämään. Naisille halutaan tarjota vaihtoehtoja työtä heidän omalla asuin- ja elinalueellaan, jolloin he pysyvät osana yhteisöä, ja kynnys lopettaa entiset työt madaltuu.

Naiset saavat uuden mahdollisuuden, kun heidät koulutetaan uuteen työhön, jossa heitä arvostetaan. Työntekijöitä kohdellaan hyvin. Se näkyy esimerkiksi aukioloajoissa, joka on maanantaista lauantaihin kello 9–18, jolloin työntekijöillä on vapaat illat ja

sunnuntait. Uralla etenemisen mahdollisuudet ovat hyvät ja työntekijöille annetaan sosiaalista ja terveydellistä tukea.

Vuonna 2010 toiminta laajeni Sons of Cambodia -projektilla, jossa koulutetaan miespuolisia ihmiskaupan uhreja, erityisesti transseksuaaleja, puunveisto- ja silkkipainotoissa.

Ravintolan ja hoitolan hintataso on samaa luokkaa kuin muissa vastaavanlaisissa paikoissa. Palvelu on ystävällistä, joskin välillä hieman hidasta, johtuen mahdollisesti siitä, että työntekijät tarvitsevat välillä neuvoja vuoropäälliköltä. Myytävät tuotteet ovat lähinnä koruja, koriste-esineitä, sisustustekstiilejä sekä vaatteita, ja niiden hinta on hyvälaatuisten design-tuotteiden luokkaa.

Oma määritelmä reilulle kaupalle

Kambodžan sisällä toimivat sosiaaliset yritykset (social enterprise) vannovat reilun kaupan nimeen. Monille sertifikaatti ei ole kuitenkaan tuttu. Daughters of Cambodian kotisivuilla on fair trade -osio, jossa kerrotaan työntekijöiden taustasta, heille tarjot-

tavasta koulutuksesta ja puuvillalaraaka-ainetoimittajasta, joka käyttää luonnonvärejä ja maksaa työntekijöilleen toimeentulon turvaavaa palkkaa. Tarkempaa mainintaa sertifikaateista tai reilun kaupan verkoston jäsenyydestä ei löydy, eikä viestintäpäällikkö Heather Nichols ole tietoinen fair

trade -sertifikaatista.

Eettisen ja kestävä Daughters of Cambodian konseptista tekee se, että järjestö ei tarjoa väliaikaista turvapaikkaa vaan pysyvän työpaikan ja siten tukea oman elämän rakentamiseen. Daughters of Cambodia toimii Kambodžan sisällä, ei kansainvälisillä markki-

noilla, mistä syystä Nichols ei näe sertifikaattia yritykselle tärkeäksi.

Anna Erkkilä ja Maija Kestilä

Kirjoittajista Maija Kestilä on viestinnän suunnittelija viestintätoimisto Conexiossa. Hän työskenteli syksyllä 2012 viisi kuukautta viestinnän vapaaehtoisena Kirkon Ulkomaanavun aluetoimistossa Phnom Penhissä, Kambodžassa. Anna Erkkilä on Finpron seniorikonsultti, joka on viimeksi toiminut neljä vuotta Finpron Mumbain toimiston päällikkönä. Hän oli vuorotteluvapaansa aikana 2012–2013 vapaaehtoisuudessa reilun kaupan järjestössä Nepalissa ja Kambodžassa Kirkon Ulkomaanavun naisryhtäjätyötä tukevassa Women Hope and Growth -projektissa.

Kambodžan sosiaaliset yritykset vannovat reilun kaupan nimeen.”

Daughters of Cambodia

- perustettu vuonna 2007
- käsityömyymälä, kauneushoitoloita, kahvila-ravintoloita ja guesthouse
- tällä hetkellä työllistää 110 naista ja 10 miestä
- työntekijät saavat 3–6 kuukauden ammattikoulutuksen
- sosiaali- ja terveystukut katetaan
- 5 sosiaalityöntekijää, jotka tarjoavat tukea työntekijöille

Lisätietoa yrityksestä osoitteesta www.daughtersofcambodia.org

KUVA DAUGHTERS OF CAMBODIA

MAAILMANKAUPPALEHTI 28 VUOTTA SITTEN

Yhdistetty kehitysmaakauppojen kauppalehti ja prosenttiliikkeen toimintaryhmien kiertokirje 4/1985

K. Koivunen vastaa
L. Kuusipalon
väittämiin (reilusti lyhennetty)

Liisa Kuusipalo väittää, että kaikki kehitysmaakaupan voitot kuluvat toiminnan pyörittämiseen, yhtä ainutta projektia ei pyöri niillä rahoilla missään. Väärin, yhtä monta projektia pyöri kuin mistä eri paikoista myymme tavaroita. Emme halua sädekehää päämme ympärille lahjoittamalla rahaa hyvän- tekeväisyyteen, mielestämme meidän osuutemme on maksaa työstä kunnollisen palkka.

Kehitysmaakauppojen toiminnan tarkoituksena ei ole hankkia voittoa, jolla harjoitettaisiin kehitysaputyötä. Haluamme tukea oikeudenmukaiseen kehitykseen pyrkiviä projekteja myymällä niiden tuotteita (mielestämme se on terveempi rahoitusmuoto kuin lahjoitusten vastaanottaminen), vaikka niitä ei olisikaan aina kovin helppo myydä.

Erikoisten, eksoottisten tuotteiden myötä ”tavallinen asiakas”, joka ei jaksakaan lukea kirjoja tai pamfletteja, tai osallistua kehitysmaaseminaareihin, saa paljon tietoa. Hän kuulee, että Bangladeshissa käytetään amppeleita ruuan säilytykseen, koska se on ainoa keino estää muurahaisia kiipeämästä

ruokakaappiin. Hän näkee, että kaikkein suurin ruokokoreista on samanlainen kuin mitä bangladeshilaiset naiset käyttävät hiekan kantamiseen tietyömaalla...että kehitysmaihin liittyy monenlaisia asioita ja näkökulmia...että kehityksen problematiikka on hyvin moniulotteista...

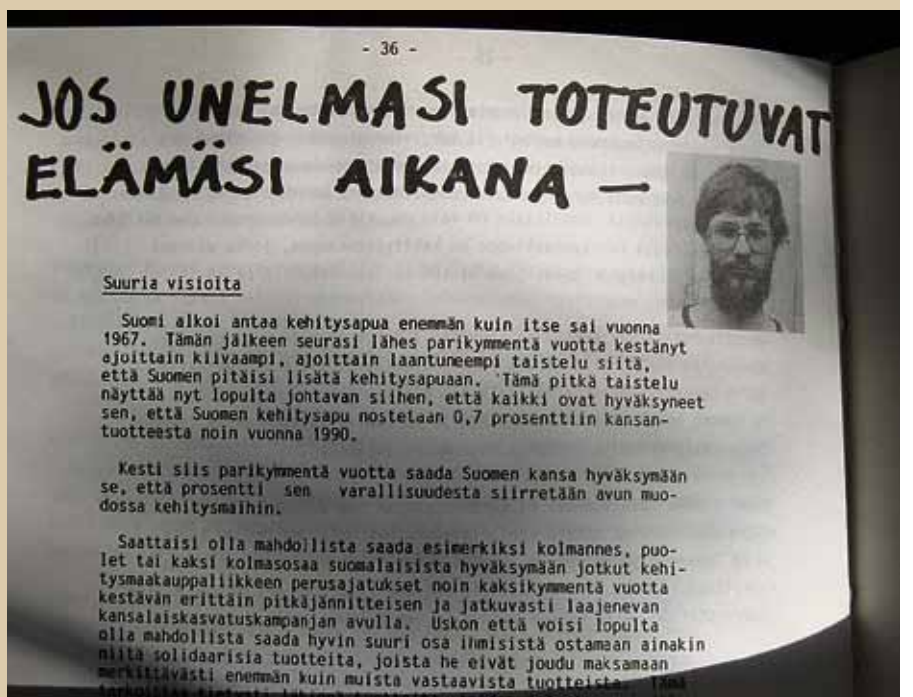
Kristiina Koivunen

Kristiina Koivusen kannanotossa on kaksi keskeistä maailmankauppojen toiminnan lähtökohtaa, mitkä ovat eläneet 80-luvulta tähän päivään. Toinen on pyrkimys rakentaa maailmaa, missä ihmisellä on mahdollisuus elää omassa maassaan ja omasta työstään. Mikäli palkka- ja muut työolot ovat kunnossa, muuta apua ei tarvita. Toinen on suvaitseva kansainvälisyys mikä rakentuu arkien kohtaamisesta ruohonjuuritasolla. Kaikilla tuotteilla on tekijänsä. Ostajan yhteys tavarantekijään tulee siitä maksetun hinnan kautta – ostopäätöksillämme on vaikutusta työn tekijän arkeen. Lisäksi tuotteen ja sen ohessa saatavan tiedon mukana siirtyy ostajalle käsin kosketeltavaa ymmärrystä toisella puolen maailmaa elävien ihmisten elämästä.

Yksi käytännön esimerkki siitä miten reilu kauppa voi hoitaa samanlaiset kehitystavoitteet kuin monet kehitysyhteistyöhankkeet, mutta ilman kehitysapurahoja, on tämän lehden pääkirjoituksessa sivulla 2.

Jos unelmasi toteutuvat elämäsi aikana – et ole esittänyt tarpeeksi suuria kysymyksiä! (reilusti lyhennetty)

Suomi alkoi antaa kehitysapua enemmän kuin itse sai vuonna 1967. Tämän jälkeen seurasi lähes parikymmentä vuotta kestänyt ajoittain kiivaampi,

ajoitain laantuneempi taistelu siitä, että Suomen pitäisi lisätä kehitysapuaan. Tämä pitkä taistelu näyttää nyt lopulta johtavan siihen, että kaikki ovat hyväksyneet sen, että Suomen kehitysapu nostetaan 0,7 prosenttiin kansantuotteesta noin vuonna 1990.

Kesti siis parikymmentä vuotta saada Suomen kansa hyväksymään se, että prosentti sen varallisuudesta siirretään avun muodossa kehitysmaihin.

Saattaisi olla mahdollista saada esimerkiksi kolmannes, puolet tai kaksi kolmasosaa suomalaisista hyväksymään jotkut kehitysmaakauppaliikkeen perusajatukset noin kaksikymmentä vuotta kestävä erittäin pitkäjännitteisen ja jatkuvasti laajenevan kampanjan avulla. Uskon että voisi lopulta olla mahdollista saada hyvin suuri osa ihmisistä ostamaan ainakin niitä solidaarisia tuotteita, joista he eivät joudu maksamaan merkittävästi enemmän kuin muista vastaavista tuotteista. Tämä tarkoittaa tietysti lähinnä tuotteita, joiden jalostusarvo jää kehitysmaahan eikä Suomeen tai muihin teollisuusmaihin. Myös voisi olla mahdollista saada yleinen mielipide tukemaan esimerkiksi joitakin tullimuutosten kaatamisia.

Helppoa tämä ei tietenkään ole, mutta se voisi olla juuri ja juuri mahdollista, jos päästään tilanteeseen missä kehitysmaakauppojen tuotteet ovat suurien kauppaketjujen hyllyillä, missä kaup-

paketit itse mainostavat niitä muiden tuotteidensa rinnalla, ja missä kehitysmaakauppaliike ja muut kansalaisryhmät yrittävät edelleen jatkuvasti laajentaa solidaaristen tuotteiden markkinaosuuksia omalla vaihtoehtoisella markkinoinnillaan kauppaketjujen kaupallisen mainonnan rinnalla.

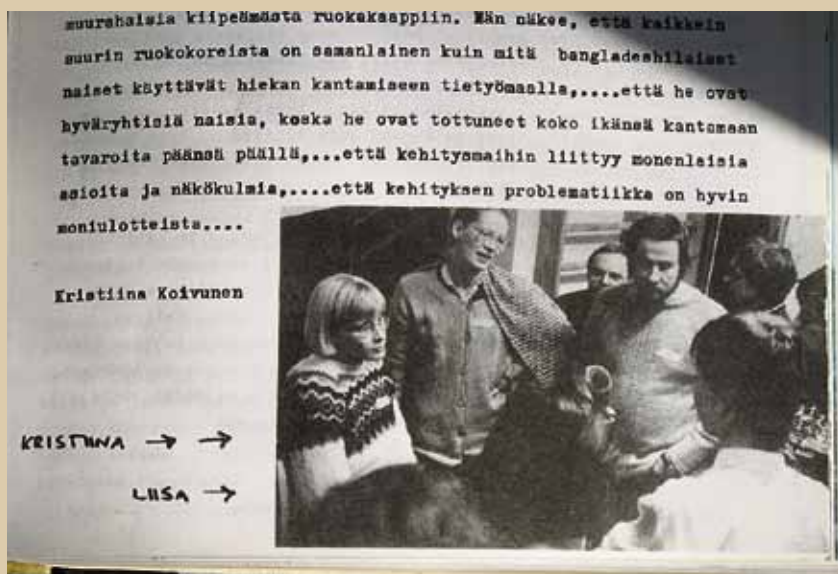
Risto Isomäki

0,7 %:n tavoitetta on veivattu Isomäen kirjoituksessa mainitun parikymmenen vuoden päälle vielä liki kolmekymmentä vuotta, ja kaukana ollaan edelleen. Vuonna 2012 Suomi oli 0,53 prosentin tasolla. Globaalien kehityskysymysten asiantuntijajärjestö Kepa ry:n tiedotteessa ”Hallitus hautasi kehitysyhteistyön 0,7-tavoitteen” 21.3.2013 todetaan: ”Hallitus päätti kehitysyhteistyönä 29 miljoonan euron lisäleikkauksesta kehitysyhteistyövaroihin vuodelle 2015, sekä 30,5 miljoonan ja 32 miljoonan leikkauksista vuosille 2016 ja 2017.”

Jalostusarvoa on enenevässä määrin alkanut jäädä kehitysmaihin, kun halpatuotantomaihin on siirtynyt merkittävä osa tavaratuotantoa. Onnistumisena sitä ei voi toistaiseksi mitenkään pitää. Kun tuotteiden tekijöillä ei ole elämiseen riittävää palkkaa ja inhimillisiä työoloja, nuo maat ovat pysyneet työntekijöiden oikeuksia polkevana hikipajaina. Jalostusarvona kehitysmaihin jäävä raha päättyy niiden maiden eliitille ja monesti jatkaa veroparatiiseihin.

Hyvin suuri osa suomalaisista on periaatteessa, gallup-tasolla, hyväksynyt ajatuksen reilusta kaupasta ja reilun kaupan maataloustuotteita on marketeissakin myynnissä.

Tullimuureja on kaatunut, köyhimmistä maista tulevien tuotteiden on mahdollista saada tullivapaus.

MAAILMANKAUPPALEHTI 24 VUOTTA SITTEN

Kehitysmaakauppalehti 3-4/1989

Neljä vuotta Isomäen edellä lainatun kirjoituksen julkaisemisen jälkeen tullimuurit edelleen askarruttivat ja Hämeenlinnassa olleessa kehitysmaakauppojen tapaamisessa asiaan otti kantaa raportissaan työryhmä numero 3, sihteerinä Silva Kauko:

”Tässä vaiheessa siirryimme puhumaan suomalaisten kehitysmaakauppojen vastuusta Suomessa.

Maailmankaupan edustaja oli sitä mieltä, että emme saa käyttää väärin ilmaisua ’suoratuonti’. Vähintä mitä voimme tehdä on, että kerromme suurelle yleisölle, että Suomen valtio ottaa suuren osan siitä rahasta, mitä kehitysmaatuotteista maksavat. Päätimme odottaessamme salakuljettaa pienet, matkatavaroissa tuotavat erät tavaraa ja puolustautua kiinni jäädessä sanomalla, että ekotavarat tuodaan vihreää linjaa pitkin.”

Silva Kaukon työryhmän raportin jälkeen Suomi on liittynyt EU:n jäseneksi. EU:n yleisen tullilietusjärjestelmän puitteissa (Generalised System of Preferences, GSP) kehitysmaista tuotavilla tavaroilla on joko täysi tullivapaus tai tullialennuksia. Vähiten kehittyneistä maista tulevat tuotteet ovat täysin tullivapaita lukuun ottamatta aseita ja ammuksia (tuossa tuoteryhmässä kauppa käykin toiseen suuntaan).

REILUN KAUPAN TOIMIJAT

MAAILMANKAUPPOJEN LIITTO RY

www.maailmankaupat.fi

- Suomessa toimivien Maailmankauppa- ja Kehityskauppapayhteisöjen yhteistyöjärjestö.
- Useat liiton jäsenet ylläpitävät reilun kaupan erikoismyymälöitä, joissa on myynnissä laaja valikoima kehitysmaissa oikeudenmukaisin ehdoin tuotettuja käsitöitä ja elintarvikkeita.
- Liitto ja sen jäsenet tiedottavat, kouluttavat ja toimivat monin tavoin kehitysyhteistyössä.

Maailmankauppojen liitto ry
Världshandelsnätens förbund rf

KANSAINVÄLISET TOIMIJAT

WFTO
(World Fair Trade Organization)
www.wfto.com
Kansainvälinen reilun kaupan yhteistyöjärjestö, jonka jäsenenä on niin kehitysmaiden tuottajia, Maailmankauppoja kuin maahantuojia. Entiseltä nimeltään IFAT.

WFTO Europe
www.wfto-europe.org
WFTOn Euroopan aluejärjestö

EFTA
(European Fair Trade Association)
www.eftafairtrade.org
Eurooppalaisten reilun kaupan maahantuojien järjestö.

MAAILMANKAUPAT JA KEHITYSKAUPAT SUOMESSA

Maailmankauppojen liiton jäsenkaupat aakkosjärjestyksessä paikkakunnan mukaan

Oy A-Star Ab,
Reilun kaupan TÄHTI
Hämeentie 48
00500 Helsinki
p. 09 773 4323
tahtikauppa@gmail.com
www.reilunkaupantahti.fi

Maailmankauppa Kirahvi
Hämeenlinna
Vain tapahtumamyyntiä ja verkkokauppa. Etukäteen sopimalla mahdollisuus ostaa myös suoraan varastolta.
kirahvi@maailmankaupat.fi
www.maailmankaupat.fi/kirahvi
p. 050 129 4336 ja
041 454 8912

Maailmankauppa Päiväntasaaja
Joensuu
Vain tapahtumamyyntiä.
paivantasaaja@maailmankaupat.fi
www.maailmankaupat.fi/maailmankaupat/kaupat/joensuu.html

Maailmankauppa Mango
Kauppakatu 5
40100 Jyväskylä
p. 014 216 431
mango@maailmakauppamango.net
www.maailmakauppamango.net

Kuhmon Kehityskauppa
Seurakuntakeskus
88900 Kuhmo
p. 08 655 0465 (Sointu Sallinen)
kuhmonmaailmankauppa@luukku.com

Maailmankauppa Sikitiko
Kauppahalli
Snellmaninkatu 14
53100 Lappeenranta
puh. 05 415 3651
sahkikory@gmail.com
http://yhdistykset.ekarjala.fi/sikitiko/

Lohjan Maailmankauppa
Karstuntie 2
08100 Lohja
p. 019 331 646
lohja@maailmankaupat.fi
www.lohjanmaailmankauppa.fi

Mikkelin Maailmankauppa
Wanha Talo
Savilahdenkatu 12
50100 Mikkeli
p. 045 892 9801
lhokkane@gmail.com

Juuttiputiikki
Hallituskatu 11 L 4
90100 Oulu
p. 08 311 5189
putiikki@juuttiputiikki.fi
www.juuttiputiikki.fi

Raahen Maailmankauppa
Hiirenkorva
Koulukatu 3
92100 Raahen
p. 08 221781
hiirenkorva@suomiz4.fi

Maailmankauppa Elimu
Rovakatu 9
96100 Rovaniemi
p. 044 318 2188
maailmankauppa.elimu@gmail.com
www.maailmankaupaelimu.org

Savonlinnan kehityskauppa Savanni
Olavinkatu 35
57130 Savonlinna
p. 045 7731 9555
kema.sln@gmail.com
www.maailmankaupat.fi/savonlinna/
www.savanni.blogspot.com/

Tampereen kehityskauppa
Kohmankaari 3
33100 Tampere
p. 03 344 6770
fax 03 345 0521
posti@kehityskauppa.org
www.kehityskauppa.org

Maailmankauppa Tasajako
Ilmarinkatu 8
33100 Tampere
p. 03 222 8826
tasajako@tasajako.org
www.tasajako.org/

Äetsän Kehityskauppa
Kontintie 5
38300 Sastamala
aetsakehy@kopteri.net
www.aetsankehityskauppa.net
p. 040 848 8845 (Sinikka Olä)
p. 050 363 9562 (Sirkka Nylund)

TILAA LEHTI!

12€ /VUOSI

Tilaa Maailmankaupalehti maksamalla 12 € tilille IBAN FI42 8000 1670 9285 07 ja kirjoittamalla viestikenttään tilaajan nimi ja osoite tai netin kautta osoitteessa: www.maailmankaupat.fi/lehti.

YHDISTYKSET JA TOIMINTARYHMÄT

Hyvinkään kehityskauppayhdistys ry
Kirsi Mankila
Männikkötie 2 B 14
05830 Hyvinkää
p. 0400 419 148
kirsimankila@gmail.com

Pohjois-Lapin maailmankauppayhdistys ry
www.maailmankaupakiela.fi
kiela.inari@gmail.com
p. 040 820 3313

Jokilaakson Maailmankauppa
Kumpulantie 15
42100 Jämsä
p. 040 538 7091 (Arja Paakkanen)
arja.paakkanen@saunalahti.fi

Kouvolan Maailmanpuu ry.
www.kouvolanmaailmanpuu.com
info@kouvolanmaailmanpuu.com

Uusi Tuuli ry
Aurinkotehdas
Kirkkotie 6–10
20540 Turku
p. 02 233 9313
fax 02 2371 670
uusituuli@estelle.fi
www.estelle.fi

Turun maailmankauppayhdistys ry
www.aamutahti.net/
aamutahti@aamutahti.net
p. 050 356 6857

Maailmankauppojen verkkokaupat

Yli 20 reilun kaupan käsityöläisryhmää.
Sisustus, vaatteet, soittimet, laukut, suitsukkeet ja paljon muuta.

- www.maailmankaupat.fi/kirahvi
- www.juuttiputiikki.fi

Maailmankaupat – reilua kauppaa ihmisiä ja ympäristöä kunnioittaen